

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R.P. Richardi Lyncei ... Vniversa Philosophia Scholastica

Complectens Dialecticam, siue Scientiam de Veritate, in decem libros
distributam

Lynch, Richard

Lvgdvni, 1654

Tractatvs V. De vniuersalitate intentionali.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95210](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95210)

TRACTVS V.

De vniuersalitate Intentionali.

CAPVT I.

An res fiant vniuersales per intellectum.

I NTIQVI Nominales, quorum est mentio apud B. Thomam 1. part. quæst. 14. art. 15. & Albertum Magnum tract. 1. vniuersalium cap. 1. communiter censentur negasse res fieri vniuersales per intellectum, & non agnouisse vllum vniuersale, quod non esset nomen exterius, aut certe interius. Idem postea secuti videntur nuperi Nominales insistentes vestigijs Okami 1. part. log. cap. 14. & 15. & in primum sent. distinct. 2. quæst. 4. & quodlib. 5. & quæst. 12. & 13. id ipsum ante utroque edocuerunt Heraclitus, & Cratylus, necnon Epicurei, atque nouæ Academiæ professores.

2 Primum huius sententiæ fundamentum esto, Quidquid est in rerum natura, si solum Deum excipias, est in certo, ac definito tempore, & loco: sed homo vniuersalis, siue in communi sumptus haud est in aliquo destinato tempore, aut loco, videlicet hic magis, quam albi, aut nunc magis, quam postea, vel antea, sed potius ab his conditionibus abstrahit, easque tantum forscitur, prout est Petrus, v. g. aut, Paulus, aliudvè indiuiduum: repugnat igitur in rerum natura homo vniuersalis per intellectum factus, & non in singulari, sed potius in communi usurpatus: quæ autem est hominis, ea etiam est, quod ad præsens attinet, quarumvis aliarum rerum conditio.

3 Secundum eius opinionis argumentum esto, ex contraria sequi, Petrum, v. g. & Paulum esse, & non esse idem inter se, idque realiter, & verè: non esse quidem, vt per se, ac sponte sua patet: esse verò, quia quæ sunt eadem vni tertio, sunt idem inter se in creatis: Petrus autem, & Paulus nequeunt non esse idem vni tertio, videlicet homini vniuersali per intellectum facto, huiusmodi si semel admitratur vniuersalitas. Declaratur, & confirmatur, animal, & Petrus sunt idem inter se, quia sunt idem in homine, vt cernere est in hoc syllogismo in modo Regis Darij: omnis homo est animal, Petrus est homo, ergo Petrus est animal: At Petrus, & Paulus sunt idem in homine, huius respectu vtriusque, communitate, atque vniuersalitate admissa, vt constat ex hoc syllogismo, sin minus in modo Darij, aliove primæ figuræ, at certe ad secundam pertinente figuram; Petrus est homo, sed Paulus est homo, ergo Paulus est Petrus: Quidni igitur ambo sint idem inter se? Atque hinc claret, non satisfacere huic difficultati, quod respondent Conimbricenses quæst. 1. in præfat. Porphyrij art. 2. ad tertium; hominem esse terminum communem, & propterea vi illius Petrum, & Paulum haud esse idem inter se: ita enim si res haberet, nec Petrus, & animal beneficio vnionis cum homine possent esse idem inter se se: quin etiam nullus modorum, quos præscribit Aristoteles, & quos Dialecticorum schola tradit his versibus: Barbara celarent, &c. esset utilis: omnes enim colligunt, aut negant identitatem extremorum inter se se propter eorum

P. Lyncei Philosophia Tom. I.

identitatem, vel distinctionem in tertio, quod sit terminus communis, siue vniuersalis.

4 Tertium eiusdem sententiæ fundamentum sic habet: Quidquid est in rebus, est singulare: nihil enim est in eis, quod, aut non sit improductum, & à se, aut productum, & ab alio: illud autem est summè singulare, & vnum, Deus videlicet Optimus Maximus: hoc verò, quodcunque sit, nequit etiam non esse singulare, cum iuxta Aristotelem 1. metaph. cap. 1. & omnes Philosophos, actio omnis, & effectio sit ad singulare, & vnum, atque ignis v. g. (par autem est ratio cuiuscunque alterius causa) non rationem communem caloris, sed hunc numero producat. Tum sic; singulare, & vniuersale opponuntur, nec potest aliquid vtramque simul habere denominationem: quando quidem igitur omne, quod est in rebus est singulare, vt visum, nihil esse poterit vniuersale, quantumcunque ab intellectu confusè cognoscatur.

5 Cæterum his argumentis facile potest responderi. Ad primum dices, omnem rem, Deo solo excepto, eo modo, quo est, esse, non semper, & vbique, sed potius alicubi temporis & loci naturam autem vniuersalem hominis v. g. aut alterius speciei, vel generis non esse in mundo penes se totam, ita enim infinite patet, sed penes aliqua indiuidua sua: atque quoad hæc eam esse in certo aliquo, ac definito tempore, & loco. Hinc claret, ingens esse illius à Deo discrimen: hic etenim nullis temporum, aut locorum finibus circumscribitur se toto sumptus, illa vero fines eos respuit, non se tota, sed inadæquate sumpta cum interim penes aliquas sui partes, sui, inquam, id est in se realiter clusas ita finiri deponat: hic penes id sui, quod existit ita est incircumscriptus, illa vero circumscribi non patitur, at quatenus infinita inferiora realiter non existentia complectitur: tandem hic nulli loco, aut tempore est illigatus, quia per omnes vtriusque differentias longe, lateque vagatur, idque actu, illa vero sic nunquam, & nunquam adstricta est, quia tantum potest esse vbiuis, & quodocunque. Quæ cum ita sint, ex cuiuscunque creaturæ imperfectione in ordine ad tempus, & locum, Deique quoad vtrumque summa perfectione haud potest colligi, nihil fieri vniuersale per intellectum.

6 Ad secundum argumentum dices, Petrum v. g. & Paulum non esse idem inter se quod autem obicitur, esse eos idem vni tertio, videlicet homini, hic, si semel sit vniuersalis, friuolum est: nam eum dicitur, Petrum esse hominem, perinde est, ac eum esse aliquem hominem, & cum Paulum esse hominem, similiter iuxta est, atque eum esse aliquem hominem neutrum vero significatur esse omnem hominem: at aliquita, vt sic loquar, importat, non vnitatem, sed potius disunctionem, aut diuersitatem: ita ergo alteruter est homo, vt non propterea sint idem vni tertio, videlicet, quia, vt dictum est, homo neutiquam est vnum quoddam respectu illorum. Et quidem per se patet, non probè inferri, Petrum, & Paulum esse idem inter se ex eo, quod, tum hic, tum ille sit aliquis homo. Hæc autem ratio non procedit in homine respectu animalis, & Petri: haud enim in syllogismo, quo vtrumque necit, sumitur omnino disiectiue, & vagè, sed potius copulatiue, quemadmodum ad eius vnitatem oportet.

7 Illustratur solutio: Vt aliqua sint idem inter se ex eo, quod sint idem vni tertio, debent ei esse idem in aliqua figura illarum, quæ sunt ab Aristotele traditæ, & à cæteris philosophis receptæ: at Petrus, & Paulus in nulla earum potest esse verè idem cum

Y

homine;

homine: quid ergo mirum, si inter se non sint idem, quantumvis sint idem quodammodo in homine, & hic per intellectum fiat utrique communis, & vniuersalis: maior est perspicua: minor suadet: haud enim in prima figura rectè vnias Petrum, & Paulum cum homine, hoc pacto: omnis homo est Petrus sed Paulus est homo; ergo est Petrus: haud etiam in tertia figura, hunc in modum: omnis homo est Petrus; omnis etiam est Paulus; ergo Paulus est Petrus: haud denique in secunda figura, de qua maius aliquantulum potest esse dubium: nam in hac omnes modi viles concludendi vulgo circumferri soliti constant aliqua premissa negatiua, non enim sunt, nisi quatuor, videlicet Cæsare, Camestres, Festino, & Baroco: quam ob rem, si dixeris: Petrus est homo, sed Paulus est homo: ergo Paulus est Petrus, nil mirum, si modus hic arguendi sit inutilis. Alia est ratio hominis comparatione Petri, & animalis: siquidem hac duo extrema probè cum illo vniuntur in prima figura.

8 Ad tertium dices, quidquid verè, ac propriè vnum est in mundo, esse singulare, adeoque nihil tale esse vniuersale: at aliquam collectionem plurium rerum à Deo productarum, præsertim iunctis rebus ab eo produci possibilibus esse vniuersalem per intellectum confusè cognoscentem, imò multas: eiusmodi autem collectio haud est singularis propriè loquendo, sed rerum singularium cumulus quidam vel, si mauis, dic iuxta doctrinam B. Thomæ, Conimbricèsum in præsentem, & aliorum, eam esse singularem: vniuersale autem, & singulare non distingui actu, sed virtute, ac ratione ratiocinata, & perinde vtramque denominationem eidem collectioni posse conuenire.

9 Quapropter certissimè, & indubitanter tenendum est, res fieri vniuersales per intellectum. Ita Aristoteles lib. 1. perihermenias cap. 5. & 1. poster. cap. 2. & lib. 7. metaph. c. 14. & iisdem locis passim eius interpretes. Ita cum B. Thomæ, & Scoti vtriusque assensu. Ita etiam nostræ societatis Iesu Doctores. Ita denique scholastici omnes, si initio capitis relatos excipias. Fauent præter alios Patres Damasceus lib. 1. fidei orthodoxæ cap. 11. *opera pretium autem est nosse, aliud esse re conseruare, & aliud ratione, & intelligentia. In omnibus sanè creaturis distinctio suppositorum re ipsa consideratur: re enim Petrus, & Paulus concipitur distinctus: Communio autem nature, affinitas, & vnio, ratione, & intelligentia consideratur: mente enim concipimus Petrum, & Paulum eiusdem nature esse, & vnionis nature communionem habere: Quisque eorum est animal rationale mortale: & quisque eorum est caro animata, anima quidem rationali, & intellectuali: hac igitur communis natura ratione est consideranda: nam supposita non in se inuicem sunt. Nec non Augustinus in categoriis cap. 7. nam ibi explicatis genere, specie, & differentia, (quæ quis vniuersalia aut per intellectum, aut certè facultatem elocutiua fieri neget?) eadocet non esse voces solas, aut conceptus, sed per denominationem ab his res ipsas, his verbis; *genus est animal: differentia bipes, quadrupes: species homo, equus.* Denique Anselmus de incarnat. verbi, & non sine graui oppositæ opinionis censura: *cautissimè, inquit, ad sacra pagina questionem accedant, sunt monendi illi utique nostri temporis Dialectici (imò dialectica heretici) qui quidem non, nisi statum vocis putant esse vniuersales substantias, Et mox indidem: qui enim nondum intelligit, quomodo plures homines in specie sint vnus homo, qualiter in illa secretissima, & altissima natura comprehendit, quo modo plures perso-**

na, quarum singula quæque est perfectus Deus, sint vnus Deus?

Hæc sententia probatur primò autoritate tot, tantorumque Doctorum, & Patrum. Secundo solutione argumentorum. Tertio, quia intellectus potest ratione distinguere ea quæ sunt realiter idem, ut inferius constabit: ergò & poterit realiter plura & diuersa confundere, & vnum reddere, prout ad vniuersale oportet. Quartò, quoniam alias omnis prædicatio vniuersalis erit falsa, siquidem sola vox vniuersalis de voce à se realiter distincta, aut conceptus de conceptu prædicabuntur; quid autem falsius, quam, cum dicitur homo ex. g. est animal, eam vocem dissyllabam *homo*, esse vocem trissyllabam *animal*, vel apprehensionem distinctam priori interius respondentem esse apprehensionem confusam, quæ posteriori responderet: Quintò, quia nomina vniuoca, & vniuersalia, vel aduersarij concedunt: at vniuoca iuxta omnes sunt, quorum nomen est commune ratio vero substantiæ nomini accommodata est omnino eadem: at res, siue substantia nomini vniuoco hominis v. g. accommodata non habet identitatem, siue vnitatem singularem, & numericam, ut luce clarius: ergò vniuersalem: sexto tandem: pleræque scientiæ sunt, non de singularibus, sed de vniuersalibus: at non de vocibus, & conceptibus vniuersalibus, alias nullæ essent scientiæ reales, nullæ non sermocinales, cuiusmodi sunt v. g. logica, & grammatica: ergo de rebus vniuersalibus: hæc ergo admittenda: Non me latet Heraclitum, Ephesum, & Cratylum eius discipulum, Epicureos quoque, & novos academicos huius initio capitis citatos, ut vniuersalia de medio tollunt, sic etiam scientias omnes negare, quo tamen placito nihil incitius, & stultius esse, & per se liquet, & in loco constabit.

CAPVT II.

Quatenus res fiant per intellectum vniuersales?

11 PRæmitto primò, naturam humanam Petri, & Pauli, ac cæterorum hominum ratione similitudinis esse vnā à parte rei vnitatem fundamentali, ac remota: quod Aristoteles 5. metaph. sapissimè à nobis citatus docet, & ipsa vnitatis natura demonstrat: cum enim similitudo dissimilitudini, quæ quædam diuersitas, seu distinctio est, opposita sit; sanè indiuisio quædam negari nequit, ac proinde vnitatis quam in indiuisione omnes collocant: quando autem vnitatis formalis, & proxima non est, solum fundamentalis, & remota esse valet. Præmitto secundò, cognitionem vniuersalem hominis in similitudinem omnium hominum tendere, non in actu signato, siue ita, ut eos similes esse apprehendat, aut iudicet, sed in actu exercito, eò, quod hominis rationem omnibus communem, & in omnibus æquè repertam concipiat.

10 PRæmitto tertio, cognitionem vniuersalem hominis, & eius à suis inferioribus præcisiuam ita tendere in similitudinem omnium hominum, atque eorum vnitatem fundamentalem, ut ab ea vnitatem formalem accipiat, quam postea in obiectum suum refundat, & quam ei velut acceptam referat: quod in hunc modum declaro à simili, ut aiunt: actus liber voluntatis nostræ tendens in bonitatem obiectiuam & radicalem, seu fundamentalem obiecti externi ab ea bonitatem formalem & proximam

nam haurit, quam pro posteriori in ipsum obiectum externum reicit, vt in materia humanorum actuum communiter Theologi docent: idem igitur seruata proportione de vnitatis actus, & obiecti vniuersalis dicendum est.

13 Præmitto quarto; vt actus ille confusus nostri intellectus ab vnitatis fundamentalis obiecti vnitatem formalem in obiectum refluam mutuetur, meram, ac solam similitudinem obiecti per ipsum attingi debere: qua ratione vt actus bonitatem radicalis cursus v. g. amplectens cursum formaliter bonum efficiat, in solam eius bonitatem præcisa omni malitia tendere debet: huius ratio est, quia, si multipliciter, ac dissimilitudinem obiecti actus considerat, illud ratione multiplicet, ac diuersificet, necesse est: ergo vt illud omnino vnum ratione nostra efficiat, ab omni multipliciter, ac dissimilitudine præcindere debet. Porro sicut bonitas moralis actus voluntatis non præcisa, sed positiua est, est actus bonus à malitia obiecti præcindere debeat, ita similiter vnitatis formalis actus vniuersalis in obiectum refluam esto à multipliciter, ac diuersitate necessario præcindat, est nihilominus positiua quodammodo, vt in superioribus est non semel à nobis animaduersum.

14 Præmitto vltimo, præcisionem rationis communis à suis inferioribus in horum similitudine radicatum duplicem esse, vt notauit B. Thomas 1. part. quæst. 85. art. 1. ad 1. & Boetius in proemio Porphyrij, videlicet, aut per modum compositionis, aut per modum simplicitatis, vel, vt alij loquuntur, negatiuum, aut præcisiuum. Præcisio negatiua, seu per modum compositionis est, cum intellectus rationem communem inferiora esse negat, vt, si quis hominem in communi reuocat esse Petrum, Paulum, ac cæterorum indiuiduorum collectionem, coneturque esse reuera aliud quidpiam; & hinc præcisio est falsa, atque vniuersale non constituit, eo, quod à multipliciter non præcindat, sicut oportere ex anteriori constat præmissis. Præcisio, vel abstractio præcisiua, seu per modum simplicitatis est, cum intellectus rationem communem sine inferioribus concepit; in quo nulla est falsitas, fictio nulla, cum non sit iudicare, hoc non esse illud, sed de hoc cogitare, non de illo ad quod pertinet illud Aristot. 2. physicorū c. 18. *abstractum non est mendacium*: ea quoque ratione Samuel lib. 3. regum cap. 16. non fictè, sed verissimè dixit, *ad sacrificandum Domino veni*, cum tamen ad vngendum David venisset, eo scilicet, quod vnum finem dixerit, alium verò non negarit, sed ab eo præciderit, seu quod iuxta est, eo, quod vnum aduentus sui finem sine alio dixerit.

15 Quibus positis cognitio confusa hominem, v. g. à suis inferioribus præcindens eum vniuersalem formaliter constituit, & denominat eo, quod in obiectum reipsum multiplex, & fundamentaliter vnum vnitatem formalem ab ipso emendicatam cum foenore refundat, vt superius explicatum est: ita ergo in eiusmodi vnitatis intellectuali, & multipliciter reali obiecti eius consistit vniuersalitas.

C A P V T III.

Quod fiant res vniuersales ab intellectu per obiectiuam præcisionem rationis communis à suis inferioribus.

16 Vt melius innotescat modus ille nuper explicatus, quo fit vniuersale per intellectum, ac P. Lyncei Philosophia Tom. 1.

curate discutiendum est, num ratio nostra obiectiue præcindat conceptum communem, & vniuersalem à suis inferioribus, id est, an his incognitis, illum cognoscat, vel potius ab eis tantum formaliter præcindat conceptum communem, illaque non cognoscere dicatur, non, quod ea ignoret, sed, quod confuse, & imperfectè cognoscat.

17 Præcisionem obiectiuam variarum formalitatum ab alijs, & multo maxime communium à particularibus sibi subiectis, & à se reipsa, actuque prorsus indistinctis tumentur omnes auctores, quos in metaph. lib. 2. tract. 4. cap. 2. & 1. pro distinctione virtuali in creatis laudabimus: præsertim verò B. Thomas multis in locis, Carthusianus, & apud eum Petrus de Tarantasia in 1. distinct. 2. q. 2. Capreolus etiam in 1. distinct. 8. q. 8. a. 2. Caietanus de ente, & essentia quæst. 12. ad finem, Ferrara lib. 1. contra gent. cap. 3. §. vnde, si quæretur, clypeus Thomistarum quæst. 10. in Porphyrium conclus. 2. Iauellus 12. metaph. quæst. 19. art. 2. conclus. 2. Hispanensis in 1. distinct. 8. quæst. 4. art. 4. ad 6. & 8. Soncinus quæst. 4. ad 6. Aegidius in 1. dist. 6. 1. p. distinctionis quæst. 3. art. 1. Albertus in 1. dist. 8. art. 3. & 4. Syluester 1. p. conflat, q. 13. art. 7. §. 6. Torrez 1. part. q. 28. art. 2. d. 1. part. 2. Franciscus à Christo in 1. distinct. 2. quæst. 3. conclus. 4. Heruæus quodlib. 3. quæst. 2. Et quodlib. 8. quæst. 1. Bonauentura in 1. distinct. 8. art. 1. q. 1. ad vltimum, Richardus dist. 3. art. 2. Baconius in 1. dist. 2. quæst. 2. art. 3. Andreas de Nouo-castro dist. 3. quæst. 1. §. ad confirmationem, Toletanus dist. 8. quæst. vnica art. 2. conclus. 4. Argentinas in 1. dist. 6. quæst. 1. art. 2. ad 4. Henricus in summa. art. 51. quæst. 2. & 3. Gotfredus apud Aureolum in 1. dist. 8. quæst. 3. art. 1. Alensis 1. part. quæst. 23. memb. 4. art. 1. Rubinius in 1. distinct. 8. quæst. 4. art. 1. conclus. 4. Marfilius quæst. 12. art. 3. 2. part. articuli, Auerroes 12. metaph. comm. 39. Abulensis quæst. 7. ad caput 6. Exodi, Dionysius Cisterciensis in 1. distinct. 22. quæst. vnica art. 2. conclus. 6. Palacios in 1. dist. 2. disput. 2. versus finem, Niphus 12. metaph. disp. 13. cap. 4. Ex nostris autoribus Molina, Suarez, Toletus, Conimbricenses, Tellez, Rubius Coninch, Martijon, Vallius, & Campton in Met. citandi, cum erit nobis sermo de distinctione virtuali in rebus creatis. Quamuis autem horum auctorum non pauci de Deo tantum sermonem habeant, propterea negari non potest, quin nobis faueant: nam, si prædicata diuina summe vna intellectus noster præcindere potest inuicem ex parte obiecti, à fortiori concedendum est, eam illi vim inesse respectu eorum, quæ nobis conueniunt, præterquam, quod rationes, ob quas præcisionem obiectiuam in Deo adstruunt, respectu nostri eandem vim habeant.

18 Hæc ergo sententia mihi magis placet; eamque suadeo primò hunc in modum: eo ipso, quod vna formalitas obiecti ab alia virtualiter distincta sit, vna ab alia obiectiue præcindi potest: est vna obiecti formalitas ab alia; superior videlicet ab inferiori virtualiter distinguatur, vt in Metaph. 1. 2. tract. 4. constabit: intellectus igitur vnā formalitatem ab alia præcindere poterit obiectiue. Maior suadet, tum, quia aptitudo ad prædicata contradictoria intrinseca magis, aut certe non minus in creatis repugnat, quam aptitudo ad prædicata contradictoria extrinseca, qualia sunt cognosci, & non cognosci: sed distinctio virtualis intrinseca reddit eundem realiter conceptum finitum, & creatum aptum ad prædicata contradictoria intrinseca, cuiusmodi sunt terminati, & non terminati; assimilari,

& non assimilari, &c. vt liquebit in metaph. vbi supra: ergo etiam reddere poterit eundem conceptum in nobis secundum diuersas formalitates aptum ad prædicata contradictoria extrinseca, videlicet cognosci, & non cognosci, in quibus præcisio obiectiua consistit: tum etiam, quia de eodem realiter contritionis actu supposita distinctione virtuali affirmat intellectus, eum, quatenus amor est, terminari ad diuinam bonitatem, & quatenus odium est, ad illam non terminari: intellectus igitur ex parte obiecti amore ab odio secum indentificato præscindit, siquidem ex parte obiecti aliquid de vno affirmat, quidquid sit an vtrumque, saltem apprehensum ex parte obiecti cognoscat, atque adeo vnum ab altero non perfecte, sed imperfecte præscindat: vbi autem hæc præcisio imperfecta, & inadequata possibilis sit, nullo iure negari potest perfecta, & adequata.

19 Rursus secundò suadetur eadem sententia ad homines. In hac propositione, *homo est confusè cognitus*, terminus ille, *homo*, iuxta aduersarios supponit simpliciter, non personaliter, cum significet, rem prout subest secundis intentionibus, in qua significatione Hurtadus noster obiectiuarum præcisionum acerrimus infectator, & plerique eius affectus suppositionem simplicem collocant. At à termino simpliciter supponente non valet descensus sua ad inferiora, sicut valet ab eo, qui personaliter supponit v. g. ex eo, quod animal sit genus, haud bene inferitur, equum esse genus, aut hominem esse genus, vtrumque verò esse viuens, benè colligitur ex eo, quod animal viuens rationem obtineat: proinde talis descensus est infallibile signum suppositionis, & eius à simplici discrimen ab Hurtado, Toletio, Fonseca, & reliquis concessum: iam igitur ex eo, quod homo sit confusè cognitus, non sequitur, Petrum, & Paulum, ac reliquos inferiores ex parte obiecti confusè cognitos esse, adeoque ex parte obiecti cognitio hominis in communi ab eius inferioribus præscindit.

20 Præterea tertio suadetur eadem opinio: Non magis requiritur aliqua distinctio formalitatis A à formalitate B vt prior illa formalitas sine posteriori ex parte obiecti cognoscatur, quam requiritur aliquid esse, vt quid absolute cognoscatur iuxta celebre illud Aristotelis pronuntiatum *quod non est, non scitur*: Atqui ad absolute cognoscendum aliquid non requiritur, vt id, quod cognoscitur, habeat simpliciter esse: igitur nec ad cognoscendam ex parte obiecti formalitatem A sine formalitate B haud est opus, vt vtrique formalitas actu, aut plus, quam virtualiter distinguantur inuicem, vt vè sint verè, & simpliciter vna, & altera: Maior est perspicua: minor suadetur, quoniam intellectus merè possibilis immediate cognoscit: at ea nullum esse simpliciter habent, nullum sunt habitura.

21 Confirmatur, & declaratur. Plura ad tendentiam physicam, quam ad intentionalem requiruntur: quia ratione virtus physica v. g. calefactiua; & ignis propria nequit agere in distans sine medio, aut etiam mediatè in passum, quantumcunque distans, aut denique in passum physicè non existens, cum tamen agere possit intellectus triplici illo modo intentionaliter, & cognoscendo, vt est experientia testatissimum, quamuis igitur disputandi gratia permittamus, potentias physicas formalitatem aliquam obiectiue ab alia præscindere, & vnam sine alia vnire, producere, aut alio quouis modo physicè attingere non posse absque eo, quod vtrique formalitas vna, & alia sint, actuque, & simpliciter distinguantur;

tamen intellectus vnam formalitatem ab alia obiectiue præscindere, & vnam sine alia cognoscere poterit absque eo, quod vtraque formalitas sint propriè vna, & alia, aut simpliciter distinctæ inuicem: Hæc illa nostri intellectus tories in præsentia materia repetita subtilitas, in quam, prout à nobis explicatam, vis præscindendi obiectiue, & quod in se vnum est, diuidendi, optimè refundi potest.

CAPVT IV.

Vltior probatio præcisionis obiectiue.

22 Quando procul hominem conspicio nescius, an homo, vel aliud animal sit, cognosco esse animal, & non cognosco esse rationale, illiusque, & non huius rationem reddere possum: animalitatem igitur sine rationalitate prout tali re ipsa cognosco, & alteram ab altera ex parte obiecti præscindo. Hoc argumentum satis celebre in præsentia materia aduersariorum aliqui contemnunt: nullam tamen ab eis afferri solutionem comperio, quæ ex toto satisfaciat.

23 Quidam respondent, quod viso eminus homine, lateat rationale, & non lateat animal, & animalis, non rationalis à me ratio reddi possit, non ex eo proficisci, quod animal à rationali obiectiue præscindam secundum quod in recto includunt, & quatenus realiter identificantur, sed ex eo duntaxat, quod connotata animalis, & non connotata rationalis ex parte obiecti attingam, totamque entitatem hominis, qua animal, & qua rationale est in ordine ad sensationes, non vero in ordine ad discursus cognoscam. Contra tamen sic arguo: quod cognoscam ens in communi immemor hominis, & equi, & præscindendo ab vtroque, non oritur ex eo, quod connotata, siue effectus hominis, & equi ex parte obiecti à me neutiquam attingantur: igitur ex eo tantum oritur, quod ratio entis ab homine, & equo obiectiue præscindatur, ac proinde idem à fortiori dicendum est de animali procul viso, & confusè cognito: consequentia est perspicua: suadetur antecedens, quoniam cognitio entis iuxta aduersarios ex parte obiecti cognoscit quidquid est ens, at connotata, siue effectus proprii hominis, & equi sunt reuera entia, nequit ergo fieri, quin cognitio entis ea ex parte obiecti attingat.

24 Secundò aduersus eandem solutionem sic arguuntur: Quando cognoscitur animal in communi, cognoscuntur connotata equi, & effectus eius proprii quod ergo tunc lateat equus, & non lateat animal, sed appareat non oritur ex eo, quod connotata animalis, non connotata equi attingantur ex parte obiecti, sicut aduersarij nituntur: consequentia est in aperto: probatur antecedens: cognito animali in communi, attinguntur ex parte obiecti sensationes in communi: at hinnitus, qui est proprium connotatum equi, est, tum virtualiter, tum realiter sensatio in opposita sententia: cognito igitur animali in communi, connotata propria equi ex parte obiecti dignoscuntur.

25 Tertio contra eandem solutionem sic arguo: Cum cognosco animal in communi, illud in ordine ad sensationes in communi percipio, non vero respectu sensationum in particulari, alias profectò animal in particulari dignoscerem: quod ergo sensationes in communi, non in particulari cognoscam, aut descendit ex eo, quod illas ab his obiectiue præscindam,

præcindam, & ita intentum adeptus sum, aut ex eo, quod cognoscant sensationes in communi in ordine ad alia connotata in communi, & rursus, quod hæc in communi, non in particulari dignoscantur, refundi debet in alia connotata, & sic in infinitum, quod sanè impossibile est, atque inintelligibile: Enimvero si hunc progressum in infinitum non renuas, ed, quod prima connotata alia secunda, & hæc tertia, & sic in infinitum respiciant, atque adeo intellectu ita ea cognosci nihil habere putes incommodi; in contrarium illud est, quod, licet infinitus is progressus absurdus fortasse non sit in ipsis connotatis, siue effectibus possibilibus, horumque alij ab aliis nullo sine pendere possint; cæterum in intellectu admitti, & ab eo cognosci nequit, eo, quod noster intellectus, quæ sunt eius angustia, quæ imperfectio, & finitas, cognoscere actum infinita, atque inter illa distinguere non sustineat. En quam parum conferat aduersariis ad connotata, & effectus rerum confugere: siquidem in his eadem est difficultas, eadem vis nostri argumenti, atque in ipsis principiis effectuum, & connotatorum.

26 Secundò alij respondent, voces significatiuas duplicem habitudinem importare, aliam ad res, aliam ad conceptus: quamobrem, licet vox, *animal*, eandem rem, atque hæc vox *rationale*, significet, at conceptum longe diuersum, & magis explicitum indigat: unde quod viso procul homine lateat rationale, & appareat animal, ideo est, quia ex parte obiecti attingitur totus homo quatenus animal, & quatenus homo est conceptu correspondente huic voci *animal*, non verò conceptu subiecto huic voci *rationale*; ac proinde animal à rationali, non ex parte obiecti, sed ex parte modi cognoscendi, siue quod in idem recidit, non præcisione obiectiua, sed præcisione formali præcinditur.

27 Prima tamen huius solutionis impugnatio sit ad homines. Cum cognosco hominem definitionis humanæ ignarus, hominem ab eius essentia, ac definitione, videlicet animali rationali, neutiquam à me præcindi censent plures aduersariorum: & tamen hominem non cognosco conceptu, seu claritate respondente huic voci complexæ, *animal rationale*: præcisio igitur animalis à rationali nequit in eo consistere, quod totum obiectum, animal nimirum & rationale cognoscatur ex parte rei ipsius, non tamen conceptu, qui huic voci, *rationale*, respondeat. Secundò eandem solutionem absolute impugno: nam iuxta illam eadem facilitate dici posset, cognito Deo, ex parte obiecti cognosci hominem, & equum, & infinitos effectus, quos Deus essentialiter respicit: quod verò effectus à cognito Deo ita lateant, ut nulla eorum ratio reddi possit, inde proficisci, quod non cognoscantur conceptu, seu claritate respondente his vocibus, *homo*, *equus*, &c. Quin etiam fingi posset, cognito Petro cognosci etiam ex parte obiecti cæteros omnes homines propter eorum cum illo identitatem specificam, & similitudinem: videri tamen eos latere: non quod reuera lateant, sed, quod minime cognoscantur conceptu correspondente his vocibus, *Petrus*, *Ioannes*, *Ignatius*, &c. sed duntaxat huic, *Petrus*.

28 Tertiò eandem impugno solutionem. Prolata hac voce, *homo*, haudquaquam Deus cognoscit cognitivè vnquam conceptu correspondente prædictæ voci: ea namque vox simplex, cum talis sit, & non oratio integra, non significat iudicium, cui soli in Deo locus est, sed apprehensionem simplicem, cuius ille est incapax. At propterea quis ausit dicere, Deum absolute, & simpliciter non cognoscere hominem?

P. Lyncei Philosophia Tom. I.

minem? Quod ergo viso procul animali rationali, illud esse rationale simpliciter, & absolute non cognoscam, nequaquam oriri potest ex eo, quod illud non percipiam conceptu respondente huic voci, *animal*, sed potius inde tantum, quod eiusmodi formalitas propterea talis ex parte obiecti meam subterfugiat cognitionem. Quarto tandem eam refello solutionem hanc in modum. Ibum, & albedo v. g. diuersis nominibus significantur, ac diuersis etiam cognitionibus: cognitio enim albi est concreta, & albedinis abstracta. At hoc non obstante, haud possumus perfectè præcindere album ab albedine, aut vnus, & non alterius rationem reddere. Quod ergo animal, & rationale diuersis nominibus exprimentur, neque non diuersis cognitionibus, altera clara, & altera obscura, hoc erit insufficiens, ut præcindatur animal à rationali, ut vnus ratio reddi possit, & non alterius.

29 Tertiò alij ex iis etiam, qui præcisiones obiectiuas nobiscum tuentur argumento proposito parum fidunt, eo quod solos actus abstractiuos præcindere posse obiectivè existiment, non vero intuituos: huiusmodi autem est actus ille, quo hominem procul visum animal esse tantum cognoscimus. Porro huius cogitationis duplex ab iis ratio adduci consuevit: Prima sic habet: cognitio intuitiva cognoscit obiectum sicuti est in se, ut ex eius definitione perspicuum: cognoscit ergo ex parte obiecti quidquid est in ipso, quin vlla eam formalitas lateat, aliàs obiectum non sicuti est in se cognosceret: Secunda ratio est, quoniam aliqua distinctio rationis fit per actus abstractiuos, quæ non fit per intuituos: at ea alia esse nequit, quam præcisiva ex parte obiecti.

30 Cæterum hoc discriminis inter notitiâ abstractiuam, & intuitiuam probare nequeo. Namque color à candore, & nigredine obiectivè præcinditur, aut certe nulla ratio communis à suis præcindi poterit inferioribus: sed color intuitivè, & per species proprias cognoscitur, ut exploratum. Ratio à priori est, quia non solum cognitio abstractiva, qua substantiam animalis v. g. per species alienas accidentium, quibus subest, cognosco, verum etiam cognitio intuitiva coloris v. g. per species proprias confusionis, & imperfectionis, capax est: cur ergo ea confusio, & imperfectio ad præcisionem obiectiuam pertinere nequeat? Equalem præterquam quod visionem materialem actui intellectus intuitivo in modo tendendi valde similem obiectivè præcindere in met. lib. 2. tract. 4. ostendimus, cum distinctionem virtutalem in rebus creatis probabimus; in schola Scotistica nihil solemnius, quam visionem beatificam obiectivè præcindere naturam diuinam à relationibus: & extra scholam Scotistarum satis etiam solemne est, eandem visionem beatam præcindere obiectivè naturam diuinam ab actibus liberis, ut videre est apud P. Hurtadum disp. 6. metaph. sect. 6. vbi admittit præcisionem obiectiuam, de ea nobiscum ab omnibus philosophandum esse existimat. Ad primam rationem oppositam respondeo, cognitionem intuitiuam attingere obiectum sicuti est, non, quia eius omnes formalitates attingit, sed, quia per imagines & species proprias illud percipit, cum tamen cognitio abstractiva illud percipiat præsidio imaginum, & specierum alienarum. Ad secundum respondeo, nullam distinctionem rationis fieri per actus abstractiuos posse, quæ per intuituos fieri nequeat: Nec vero aduersarij oppositum probant aut possunt.

Quarto alij respondent, animal latius patere reipia

31

Y 3

seipſa, quam rationale, ab eoque realiter inadæquatè, ſiue inſtar totius à parte ſua diſtingui: animal enim complectitur, tum rationale, tum etiam cæteras differentias: merito igitur huius diſtinctionis ſeorſim à virtuali à nobis, vt videtur conſicta, conuenire eis prædicata contradictoria, cuiusmodi ſunt cognosci, & non cognosci, vnius, & non alterius reddi rationem aliquando.

32 Cæterum tamen hæc ſolutio locum habeat, vbi animal in communi cognoscitur, in cognito rationali: at quid valet, vbi hoc animal prout taleſcitur, ignorato rationali? hoc autem poſterius toties contingere ſolet, ac illud prius: quāuis ergo præciſio animalis in communi à rationali refundi quodammodo poſſit in ſolam eorum diſtinctionem realem inadæquatam, quæ vero eſt huius animalis numero à rationali referri debet in virtualem vtriuſque diſtinctionem: adeoque talis præciſio erit obiectiua, ſiue eiſdem realiter à ſe ipſo. Rurſus, etſi pars cognosci poſſit, non cognito toto, quod conſtituit, at non è conuerſo totum ſine parte, ex qua coaleſcit: vt ergò animal in communi cognoscatur ſine rationali, quid prodeſt, animal ab eo diſtingui inadæquatè, ſeu velut totum à ſua parte? Si à nobis obiectum foret rationale cognosci ſine animali aliquid afferrent aduerſarij, quod ad rem faceret: cæterum nihil tale obieciſimus.

33 Quintò tandem alij reſpondent, animal quidem, ſiue in communi, ſiue in ſingulari ſumptum cognosci, non cognito ex parte obiecti rationali: id tamen non eſſe, præciſindi idem à ſeipſo, ſed cognosci vnum obiectum, & aliud realiter inadæquatè diſtinctum non cognosci: haud enim, inquiunt, animal, haud rationale referuntur eſſentialiter, ſiue iuxta aliorum phraſim tranſcendentaliter ad ſuos effectus, id, quod eis commune eſt cum cæteris omnibus cauſis creatis: quin potius quod animal ſit animal, ac principium ſentiendi, eſt denominatio, partim intrinſeca, partim extrinſeca, & conſiſtens, tum in ipſa hominis ſubſtantia, tum etiam in ſenſationibus poſſibilibus: quod item rationale ſit tale, ac principium diſcurrendi, ei partim intrinſecus, partim extrinſecus, ac, tum à ſubſtantia ſua, tum etiam à diſcurſibus in potentia conuenit: Quo ſit, aliud eſſe, vt dictum eſt, quod cognoscitur, & aliud quod ignoratur, quoties ex parte, vt aiunt, obiecti noticiam habet intellectus animalis, non verò rationalis, in quo quid myſterij?

34 Hæc poſtrema ſolutio ab illa, quæ primo loco poſita eſt in eo diſſert, quod altera ſtatuat, cognito animali, cognosci etiam ex parte obiecti rationale ſecundum omne, quod ei eſt intrinſecum, & eſſentiale ſolumque aliquid extrà eius eſſentiam non cognosci permittat: altera verò contrarium, & omne aliud definiat: aſt in eo conueniunt, quod ambæ ad diuerſa connotata confugiant, & per reſpectum ad ea cognitionem animalis ſine rationali tueantur quocirca impugnationes omnes huius initio capituli poſitæ contra primam ſolutionem aduerſus ultimam hanc omnino procedunt. Namque cum ens in communi à rationali, aut etiam animali præciſinditur, nihil continent hæc quod in ente realiter non claudatur: tum ergo non vnum ſine alio realiter diſtincto cognoscitur, ſed aliquid à ſeipſo præciſinditur obiectiue. Rurſus animal in communi, hoc ipſo, quod ſit aggregatum ex entitate ipſius, & ſenſationibus poſſibilibus cohibet realiter hinnitum, rugitum, & cæteras ſenſationes in particulari; quando ergò cognoscitur ſine hinnibili, rugibili &c. eiſdem ſit à ſeipſo præciſio. Denique ipſa connotata

in communi, cum ſine ſemet in particulari dignoscuntur, idem contingere eſt neceſſe, vt intuenti clarebit.

35 Vltèrius ſecundò, tamenſi ſit probabile, nullam cauſam creatam referri tranſcendentaliter ad ſuos effectus: at contrarium non eſt improbable, imò fortaſſe probabilius, vt in phyſica conſtabit: quidquid autem ſit de rebus à Deo productis, certè alias ab illo produci ad ſuos effectus tranſcendentaliter, ſiue eſſentialiter relatas certiffimè tenendum eſt, vt oſtendatur in loco: in iis autem noſtrum argumentum proponi poſſe eadem vi, & energia: quæ ergò ei eſt adhibita ſolutio, duplici de cauſa fragili innitur fundamento. Tertia quoque adiungi poſſe: nam etiam modo, & in hoc rerum ordine indubitatum eſt, actus intentionales intellectus, & voluntatis, & ſenſuum omnium referri eſſentialiter ad ſua obiecta: quando ergò cognosco viſionem Petri v.g. modò terminari ad albedinem, neſcius, an eadem viſio terminetur ad nigredinem alicubi propoſitam, eiſdem viſionis vnam formalitatem, ac terminationem, vt ſic dixerim, ab alia ex parte obiecti præciſindo: hic enim haud eſt recurrere ad diſtinctionem vllam inadæquatam realem.

CAPVT V.

Proſecutio ſuperioris probationis.

36 **C**Vi ſolutiones omnes adhiberi ſolitas, cum reiecerimus ſuprà, hoc reliquum eſt vt in præſenti quaſdam aduerſus illam inſtantias diluamus: ita enim planè conſtabit, magis in ea eſſe momentij, ac plus ponderis, quam arbitrantur aliqui. Prima ergò quorundam inſtantia eſt: ſi quid noſtrum valet argumentum non poſſe animalitatem, & rationalitatem non inuicem virtualiter diſtingui per formalitatem à ſe diſtinctam: & rurſus hanc formalitatem ab vtrique virtualiter diſtingui per aliam formalitatem, & ſic in infinitum. Sequela probatur, quoniam idcirco animal à rationali virtualiter diſtinguitur, & obiectiue præciſinditur, quia poſſum cognoscere aliquid eſſe animal neſcius, an ſit rationale: at poſſum cognoscere animalitatem, & rationalitatem neſcius an diſtinguantur virtualiter: earum igitur diſtinctio virtualis eſt formalitas quaſdam ab eis diſtincta: rurſus hanc formalitatem cognoscere poſſum omnino inſcius, an diſtinguatur virtualiter ab animalitate, & rationalitate per ſeipſam: diſtinguitur ergo ab eis per aliam formalitatem, & ſic abſque vllò fine. Verum reſpondeo, admiſſo proceſſu illo formalitatum infinito. Quod autem non ſit abſurdus, ſed rationi ſatis conſentaneus, ex profeſſo à nobis oſtendendum eſt in metaph. lib. 2. tract. 4. cap. 17. in ſolut. viageſimi quinti argumenti.

37 Secunda aliorum inſtantia ſic habet. Poſſum cognoscere hominem, & neſcire eius definitionem, adeoque non cognoscere, quod ſit animal rationale: & tamen non propterea præciſindo ex parte obiecti hominem ab animali rationali: nihil enim à ſua eſſentia præciſindi obiectiue, aut virtualiter diſtingui ſuſtinet, à ſua, inquam, eſſentia logica: Similiter ergo in præſenti &c. Hæc inſtantia multos turbauit, & à noſtra opinione auulſit. Sed eſt, quantum opinor, ſatis leuis. Namque non poſſum cognoscere hominem quidditatiue ſumptum, quin eum eſſe animal rationale cognoscam, & huius rationem reddere queam, ſi oportuerit: ſolum ergò poſſum

possum dignoscere sine animali rationali hominem attributivae, & accidentaliter sumptum, quatenus nimirum est subiectum accidentium externorum, quæ sunt hominis propria, siue provt habet hominis ora, vocemque, coloremque: sed homo provt subiectum connaturale eiusmodi accidentium, & quatenus animal rationale, siue principium sentiendi, ac discurrendi est virtualiter divisibilis, ac multiplex: Quid ni enim? haud namque contrarij contrarium aliquo probant argumento: haud etiam illud ex nostra sententia colligunt: etenim qui animal hinc, & illinc rationale respectu sensationum, ac discursuum virtualiter distinguimus, eodem profecto iure hominem provt respicit accidentia externa hominis propria a semetipso, quatenus innotetur sensationes simul, ac discursus virtute distinguemus.

38 Instant tertiò alij, vel potius præcedentem instantiam replicant, atque inculcant. Possum cognoscere hominem quidditativè sumptum, hoc est possum scire quempiam habere quidditatem hominis, eamque physica evidentiâ colligere ex collectione proprietatum exteriorum hominis, quæ tota in eum concurrunt; & dubitare tamen, quanam sit illa quidditas, adeoque ignorare, an sit animal rationale. Atqui non possum præscindere obiectivè quidditatem hominis ab animali rationali, aliàs hoc non esset formalissimè quidditas hominis nihil enim omnino est quidditas vlla, quod ab ea virtualiter distinguitur, quo pacto risibilitas non est quidditas hominis, quoniam est ab ea virtualiter distincta.

39 Respondeo, multum esse inter quidditatem hominis implicitè sumptam & explicitè usurpatam: quidditas hominis implicitè sumpta est ea, quatenus cognoscibilis conceptu correspondente huic voci, *quidditas hominis*: quidditas hominis explicitè usurpata est illa, provt cognoscibilis conceptu correspondente huic voci, *animal rationale*. Prior conceptus est confusus, & imperfectus, & quidditatem hominis refert, non immediatè ad accidentia externa hominis propria, sic enim non esset quidditas, aut conceptus primarius hominis, sed attributum, & conceptus secundarius, at mediate tantum, & immediatè ad principium, ac subiectum eorum accidentium, cum quo connectitur, & ex quo colligitur: vel, si mauis, dic eum conceptum referre quidditatem hominis ad solas sensationes, & discursus, confusè tamen, & imperfectè. Posterior conceptus est clarus, & perfectus, quidditatemque hominis refert explicitè, & distinctè ad sensationes, & discursus. Quocirca duplici nomine dissidet vna quidditas ab alia: primum in ordine ad cognitionem claram, & obscuram, quarum vna, & aliam alia terminat: deindè in ordine ad sensationes, & discursiones, quas altera immediatè respicit, & in ordine ad accidentia exteriora, quæ sola fortassis altera mediate connotat: aut fortassis etiâ tertiò dissidens in ordine, què vna ad sensationes, & discursiones clare cognitas, & altera ad illas confusè representatas importat. huiusmodi autem differentia, quibus quidditas hominis implicita fecernitur ab explicita, & è conuerso, haud sunt solius rationis ratiocinantis, sed etiam ratiocinatæ, siue virtualis, & omnem intellectus operationem saltem actualem anteverrunt: siquidem, quotiescumque duo quædam respiciunt diuersa connotata, virtualiter differunt, vt in nostris principiis manifestum. His constitutis dicendum est, quidditatem hominis implicitè sumptam præscindi ex parte obiecti ab animali rationali, quo

sine cognoscitur, ab eoque adeo virtualiter distingui: Cæterum quidditatem hominis explicitè usurpatam cognosci non posse sine animali rationali, ac proinde mirandum non esse, quod ab eo sit virtualiter indistincta.

At arbitrabitur fortasse aliquis, ineptè à nobis distingui virtualiter duplicem quidditatem in homine, vnam implicitam, aliam explicitam: tum, quia vni homini cur vna quidditas, & essentia non sit satis? tum etiam, quia, si virtualiter distinguantur, ordinem prioris, & posterioris necessariò habebunt, sicuti risibilitas, & rationalitas: quæ ergo illarum quidditatum posterior fuerit, erit, & non erit quidditas: erit quidem, quia hoc supponitur: non erit, quoniam quidditas est conceptus primarius, & non secundarius, aliove posterior.

Cæterum nego, ineptam, absurdamve esse virtutalem distinctionem duplicis quidditatis humanæ: Quod enim homo sit vnus, nihil obest: in eo enim nihilominus distingui solet iuxta omnes duplex essentia, altera logica, per quam sit animal rationale, altera physica, per quam corpore, & animo constet. Rursus in Petro quantumvis vno, & singulari triplex essentia à multis assignari consuevit, prima logica, meritò cuius sit animal rationale, secunda physica, munere cuius corpore, & animo coalescat, tertia metaphysica, siue iuxta aliorum phrasim, eamque meliorem, indoctrinalis, beneficio cuius sit hoc animal rationale.

Iam in eo, quod posteriori loco obiicitur, haud est plus ponderis, seu momenti. Cur enim vtrique quidditas simul esse nequeant? cur non ita habeant, sicuti partes continui, quarum neutra est prior ordine naturæ, quam alia, neutra aliàs causa? cur quemadmodum essentia physica & essentia logica sunt simul, & vtralibet in suo genere prima, quin prius sit homo v. g. animal rationale, quam constet corpore, & animo, quin etiam prius coalescat corpore, & animo, quam sit animal rationale? ita similiter quidditas eius implicita, & explicita simultatem sortiri nequeant, planè, vt vna nequaquam sit prior, aliaue posterior? Propterea autem rationalitas, & risibilitas ordinem prioris, ac posterioris mutuo seruant, quoniam altera earum connotat accidentia naturæ ordine priora, & altera accidentia è contrario naturæ ordine posteriora: prius enim natura est, te cognoscere notitia piritali, & sensitiua, quod rides, quam illud risui habere, eove affectus genere tangi. Quæ quidem ratio non procedit in vtrique quidditate à nobis assignata, nec alteram alteri natura præcedere ostendit: Quinimò oppositum est perquam ostensu facile.

Namque si vtrique quidditas easdem sensationes, ac discursiones connotat, tamen non eodem modo eademve claritate, & distinctione; non erit profecto, cur non simul esse debeant. Quod, si altera solum eas connotat, altera verò eas immediatè non connotat, sed, vel proprietatem aliquam physicè essentialem homini, eiusque respectum radicalem ad accidentia externa hominis propria, vel certè solam cognitionem illam confusam, quæ huic voci *quidditas hominis*, responderet, haud etiam est, cur ambæ simul esse non possint, ac non debeant: nec enim quidditatem implicitam posteriorem esse oportet explicita, nisi propterea, quod accidentia aliqua naturæ ordine posteriora respiciat: at nulla eiusmodi intuetur: siue enim respiciat formalitatem aliquam homini intrinsecam, & eandem, id est respectum radicalem ad accidentia externa, hic respectus non est posterior sensationibus, ac discursibus;

bus: siue respiciat solam cognitionem confusam huic voci, *quidditas hominis* respondentem, hæc cognitio non est posterior sensationibus, ac discursibus per se loquendo, ac suapte natura, cum prius cognosci possit aliquem habere quidditatem hominis, qualis qualis sit, quam cognoscatur, eum sentire, aut discurrere, aut etiam, quam actu sentiat, vel discurrat. De quidditate autem explicita hominis, quod non debeat esse posterior ea, quam vocamus implicitam, & est sponte sua indubium, nec aduersarios crediderim id negaturos.

44 Ex his, quæ differuimus colliges primò, quotiescunque idem realiter non eadem, sed diuersis cognitionibus cognoscitur, hoc ipso obiectum huius cognitionis esse distinctum virtualiter ab obiecto alterius: Quare cum nunc cognosco hominem, & postea eum simili cognitione, & non maiori, sed eadem claritate cognosco, mihi aliud, & aliud virtualiter obiectum obuersari: Quatenus autem cum hoc cohæret, quod vna cognitio cognoscat propriè, & simpliciter id ipsum, quod cognoscitur per aliam, media scilicet alia formalitate, in loco exposuimus. Probatur verò sequela: namque quidditas hominis implicita, & prout confusè cognoscibilis eo ipso distinguitur virtualiter à quidditate hominis explicita, & prout clare cognoscibili: quidni ergo quævis res mundi, quantumlibet indiuisa appareat, virtualementem tamen sectionem, & partitionem admittat propter respectum ad diuersas cognitiones, quibus obicitur.

Colliges secundò, nullam omnino præcisionem esse mere formalem, nullam, quæ non sit quodammodo obiectiua. Etenim præcisio obiectiua, tum locum habet, quando obiectum vnius cognitionis virtualiter distinguitur ab obiecto alterius: formalis verò, siue actualis præcisio, quando obiectum vnius, & alterius cognitionis est virtualiter idem, solæque cognitiones, siue actus distinguuntur ac præscinduntur inuicem. Atqui repugnat obiectum vnius, & alterius cognitionis virtualiter non distingui, vt nuper statuimus: Quocirca haud impune euadunt aduersarij: sicut enim ipsi nullam præcisionem non formalem concedunt, ita nos nullam non obiectiuam agnoscimus.

46 Colliges tertio perperam, & absque vllò fundamento distingui ab aduersariis nostris distinctionem rationis, huius vtique operatione factam in eam, quæ habet fundamentum in re, & eam, quæ tali caret fundamento: qualis enim cunque distinctio rationis, ac præcisio per intellectum facta habet in re cognita, ac præcisio fundamentum distinctionis virtualis, quo vix aliud maius excogitari potest. Colliges consequenter quartò, malè distingui ab aduersariis distinctionem rationis non sine eius actuali consideratione factam in distinctionem rationis ratiocinantis, & distinctionis ratiocinatæ: namque distinctio, quam intellectus cogitans facit, rationis ratiocinantis non esse non potest, vt vel ex sola terminorum apprehensione liquet. Deinde altera distinctio harum dicitur ab aduersariis habere fundamentum in re cognita, & altera eo carere: hoc autem ex vano dici perspicuum erit ei, qui superiori collectione dicta perpenderit.

47 Colliges quinto, formata interius hac propositione, *homo est homo*, subiectum eius, & prædicatum primò intentionaliter sumpta non distingui vllatenus: eadem enim connotata, tam implicitè, quam explicitè respiciunt: cæterum secundò intentionaliter sumpta virtualiter dissident: quando-

quidem homo, vt subiectum, idemque vt prædicatum aliam, aliamque mentis apprehensionem terminat. Discrimen autem huius propositionis, *homo est homo*, & huius *homo est animal rationale*, ac ratio, cur prior sit identica, secus posterior, est in proclui: nam principio subiectum, ac prædicatum prioris eadem omnino connotata, eodemque modo respiciunt, nec non etiam similes cognitiones terminant: cæterum subiectum, & prædicatum posterioris fortassis non eadem connotata, aut certè non eodem modo respiciunt; dissimiles etiam valde cognitiones, & non paris, sed inæqualis claritatis terminant: plus ergò differunt termini prioris, quam posterioris, adeoque altera earum identica, & altera formalis dici poterit.

48 Sextò tandem colliges, nomina synonyma ita idem realiter significare, vt aliud, aliudque virtualiter iis correspondeat: cur enim interius diuersimodè cognosci, haud sine obiecti cogniti multiplicitate virtuali eueniat, & significari etiam exterius, ac nominari diuerso sono virtualementem pluralitatem in re nominata, ac significata non arguat? Cæterum hoc non obstantè synonymia vocum à nobis de medio non tollitur: ea enim nomina synonyma erunt, non quæ obiectum etiam virtualiter idem significant, sed quorum obiecta, non aliam habent diuersitatem, quam quæ eis ab ipsis nominibus contingit, seorsim verò ab his sunt omnino indistincta: sic, vt vnum nomen eandem cognitionem, eandemque rem cognitam significet, quam aliud etiam synonymum refert; eandem, inquam si quævis alia connotata, præter ipsa nomina respiciamus.

CAPVT VI.

Alia denique probatio præcisionis obiectiue.

49 Quæ sic habet. Distinctio rationis ratiocinatæ, distinctio rationis ratiocinantis diuersæ rationis sunt, & altera ab altera distinguitur: hæc diuersitas in eo solo collocari potest, quod prior ex parte obiecti præscindat, secus verò posterior; aut, si, quod probabilius est, iuxta dicta cap. præcedenti, nulla distinctio facta per intellectum non præscindit ex parte obiecti, in eo solo id discriminis situm esse potest, quod distinctio rationis ratiocinantis sit ea, quam intellectus facit præscindendo obiectiue vnum conceptum ab alio secum identificato, rationis verò ratiocinatæ virtualis intrinseca, siue fundamentum præcisionis obiectiue, & quorumuis aliorum prædicatorum contradicentium.

50 Verum Aureolus in 1. distinct. 8. quæst. 3. Okamus & Gabriel in 1. distinct. 2. quæst. 1. Gregorius in 1. distinct. 8. quæst. 2. art. 2. Major ibidem quæst. 1. & plures alij nominales respondent, negata prorsus distinctione rationis, adeoque eius in distinctionem rationis ratiocinantis, & distinctionem rationis ratiocinatæ partitione, quippè quam, vt dictum est, putant esse de subiecto non supponente.

51 Sed præter distinctionem realem admittendam etiam esse distinctionem rationis, tuentur B. Thomas in 1. distinct. 2. quæst. 1. art. 2. & 3. & q. 7. de verit. art. 6. & opusculo 9. quæst. 1. 2. & 3. Caietanus in opusculo de ente & essentia cap. 6. quæst. 12. Henricus quodlibeto 5. quæst. 1. & quodlib. 13. quæst. 1. Ni phus

Niphus 12. metaph. disp. 13. cap. 4. Durandus in 1. dist. 2. quæst. 3. num. 9. Marilius in 1. quæst. 12. art. 3. 3. Capreolus in 1. dist. 8. quæst. 4. art. 1. Carnariensis 1. p. quæst. 28. art. 2. disp. 1. p. 2. Auerroës 12. metaph. commento 38. cuius hæc ibi notanda sunt verba: *intellectus enim natus est dividere adunata in esse*, & in fine commenti: *magna est differentia inter ea, quæ differunt in intellectu, & in esse, & quæ differunt in intellectu tantum*. Nostræ Societatis idiplum tuentur Doctores omnes: præsertim verò Suarez disp. 7. metaph. sect. 1. Vasquez. tom. 2. in 1. partem quæst. 28. art. 2. disp. 1. 17. cap. 1. Molina 1. p. quæst. 28. disp. 3. Hurtad. disp. 6. metaph. sect. 5. at quid moror, tum in nostris, tum in exteris recensendis, quando nobis fauent præter Nominales paulo supra relatos ceteri omnes scholastici?

52 Probatur autem hæc sententia primò: quia quoties aliquod obiectum aliter, & aliter à parte rei simul se habet, à parte rei distinctum, ac multiplex est, ut fatentur omnes: quoties igitur aliquod obiectum aliter, & aliter semel apparet, atque concipitur ratione, & apparentia distinguitur: atqui idem realiter obiectum aliter, aliterque apparere, & concipi solet, ut compertum est: quidni ergo sit ratione multiplex, ac distinctum? Secundò, quia bonitas, & malitia actuum interiorum voluntatis in actiones exteriores deriuntur, & hæ ab illis formaliter bonæ, & malæ in genere moris, ac meritoria, & demeritoria denominantur, ut certo certius: similiter ergò vnitas, & distinctio conceptuum intellectus in obiectum refunditur, & hoc quantumvis vnum à distinctis conceptibus ratione multiplex, seu distinctum, & quantumlibet in se multiplex, à conceptu vno, & confuso vnum ratione nostra denominabitur.

53 Tertiò suadetur eadem sententia autoritate scripturæ: nam Ioan. 17. *Omnia*, inquit Christus, *quæ dedisti mihi abs te sunt, & tua mea sunt omnia*: atqui accepit à patre essentiam, & attributa: hæc ergo omnia, adeoque multa, & distincta appellat: sed non distincta realiter; ergo ratione quo fit, ut admittenda sit distinctio rationis in diuinis, ac proinde à fortiori in creatis. Quartò distinctionem rationis inter relationes diuinas, & essentiam statuit Concilium Florentinum sect. 18. & 19. adeoque nostras inter formalitates eam supponit. Quintò Damascenus lib. 1. fidei Orthodoxæ cap. 11. sic ait; *secundum omnia vnum sunt Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, præter (si ita dicamus) ingignemiam, gignemiam, & processionem; ratione autem, & intelligentia distinctum*: Ecce iuxta eum etiam in Deo summè simplici vnitas, & identitas realis est coniuncta cum distinctione rationis; quid diceret de nobis, quorum haud est tanta simplicitas? Fauent etiam Augustinus lib. 3. contra Maximum cap. 10. & communiter alij Patres.

54 Sexto tandem: res dicuntur esse quodammodo in intellectu præcisè, quia in eo sunt conceptus rei: pari ergo ratione res distinguuntur quodammodo ex hoc solo, quod earum conceptus sint distincti: huiusmodi autem distinctio ex nostris conceptibus in rem cognitam refluat nequit esse realis, & intrinseca, & ac proinde debet esse rationis, & extrinseca. Porro primum antecedens argumenti, (ceteræ enim eius partes partes sunt perspicuæ) suadetur autoritate Magistri 1. sent. dist. 35. vbi super ea verba Ioannis 1. quod factum est in ipso vita erat, sic inquit: *Ex hoc sensu omnia dicuntur esse in Deo vita, & omne, quod factum est, dicitur esse vita in ipso,*

non ideo, quod creatura sit creator, vel quod ista temporalia essentialiter sint in Deo, sed quia in eius scientia sunt, quæ viva est: Item Anselmi super Ioannem homil. 1. Cum scribimus litteras, facit eas primo cor nostrum, & deinde manus nostra: litteræ sunt primò à corde, deinde à corpore nostro: easdem autem litteras facit cor nostrum, & manus, non, quod alias cor, alias manus: easdem quippe facit, sed non consimiliter: cor enim facit eas intelligibiliter, sed manus visibiliter. Et in monolog. cap. 39. Nullum dubium est, creatas substantias multo aliter esse in se ipsis, quam in nostra scientia &c. Item Commentatoris 7. metaph. comm. 23. *Quidditates sunt existentes in anima, dicitur enim sanitas de forma, quæ est in anima, & de habitu qui est in corpore, & ambo sunt idem*. Et ibidem inferius: *Manifestum est, quod forma artis dicitur duobus modis: vnus est forma, quæ est in anima, & alius est illa, quæ est extra animam, & sunt idem, quoniam v. g. sanitas dicitur de intellectu sanitatis, qui est in anima, & de sanitate existente in corpore*. Et 12. metaph. comm. 51. *Verè possumus dicere, quod scientia est res facta: sicut de annulo, & artificialitatem dicimus enim, quod forma artificialis, quæ est in materia, & quæ est in mente artificis, est eadem*. Hactenus ille.

Negari ergo nequit, quin modus ille loquendi, quo res dicuntur esse in intellectu, sit vlitatus, adeoque admittendus, cum in significatione vocum vsui, & authoritati sit potissimè standum. Verum igitur est, antecedens nostri argumenti. Illud autem, nec non consequens ex eo deductum, totumque discursum hactenus factum, insinuat, breuique summa complectitur B. Thomas 4. contra gentes cap. 5. *intellectum, ut est in intelligente, est intentio intellecta, & verbum, & ideo illa, quæ conveniunt tali intentioni quæ est in intellectu, ut intentio est, possunt dici de re, cuius est intentio, ita, quod, si intellectus multos conceptus formet de vna re, realis dicitur esse plures, & distincta, & multiplex secundum rationem, hoc est secundum esse, quod habet in intellectu: imò ipsum potest dici multa rationes, sicut dicitur vita in Deo, ut intelligitur à Deo*. Huc usque S. Doctor.

At obicies pro sententia Nominalium, distinctionem rationis de medio eximente Anselmum in monolog. cap. 16. *Quemadmodum itaque vnum est quidquid essentialiter de summa substantia dicitur ita ipsa vna modo vna consideratione est quidquid est essentialiter*: Et ibidem paulò infra: *illa verò summa essentia nullo modo sic est aliquid, ut illud idem secundum alium modum, aut secundum aliam considerationem non sit: quia quidquid aliquomodo essentialiter est, hoc est totum, quod ipsa est*. Quibus verbis distinctionem considerationis, seu rationis à Deo ablegat. Obicies secundò: Nihil potest ratione, aut consideratione fieri non ipsum, ratione, inquam, non fingente, de qua sola sermo: alias homo v. g. fieri posset equus consideratione nostra, eaque vera: at distingui aliquid ratione non fingente à se ipso, est fieri non ipsum: nihil ergò ita à se distingui sustinet. Opponens tertid. Ratio nostra est extrinseca rei, quam inadæquatè, & imperfectè considerat: eam ergo distinguere non potest: quod enim rei extrinsecum est, quod eam non constituit, eam distinguere nequit; cum constitutum rei, cuiusque distinctum iuxta omnes in idem concurrant.

Leuia tamen sunt hæc fundamenta. Ad primum dicendum est, apud Anselmum nomine considerationis haud intelligi rationem nostram, sed partem physicam: quare quod ait, Deum vna, & alia consideratione diuersum, ac multiplicem non esse, ed tendit,

tendit, vt non sit in Deo vna, & alia pars physica. Hanc autem esse Anselmi mentem, constat: tum, quia eodem loci tradit, hominem vna consideratione esse corpus, & alia rationalem id est vna parte, & alia: tum etiam, quia ita eum accipiunt P. Vasquez tom. 2. in 1. p. q. 28. art. 2. disp. 116. cap. 4. num. 14. & communiter alij. Ad secundum dicendum est, nihil ratione nostra non fingente fieri posse non ipsum, per modum vtriusque compositionis, id est intellectum non posse componere verè rem vllam cum aliqua à se realiter distincta; atque hinc esse, vt homo non possit fieri equus per rationem, quin fingatur, eum esse equum: Ceterum aliquid fieri posse ratione nostra non commentitia non ipsum per modum simplicitatis, id est intellectum posse concipere aliquam formalitatem sine alia secum realiter identificata, sic, vt vi huius præcisionis prior illa formalitas sit simplex, & vna in se, atque distincta quodammodo à posteriori: hoc autem ipso, quod distinguatur à posteriori secum eadem, erit sanè non posterior, seu non ipsa.

58 Ad tertium dicendum est, in primis rationem ratiocinantem, & formalem esse extrinsecam rei cognitæ: ceterum obiectiuam, & ratiocinatam ei esse intrinsecam, & essentialem: quidquid ergo sit de distinctione rationis ratiocinantis, quid est, quapropter negari debeat distinctio rationis ratiocinatæ, siue virtualis intrinseca? Rursus secundo, ne prior illa distinctio rationis est neganda: nam aliud est obiectum intrinsecè, & realiter distinguere: hoc certè descendere nequit à consideratione, aut ratione nostra: quod solum probat argumentum nominatum: aliud est obiectum extrinsece diuidi: & hoc cur proficisci non possit ab operatione nostri intellectus, quantumvis extrinseca? quemadmodum mille alia denominationes extrinsece à formis oriuntur nequaquam intrinsecis. Et quidem obiectum extrinsecè, & ratione nostra diuidi, haud est aliud, quam illud, prout à nobis cognoscitur, subire diuisionem, & partitionem quandam: at, prout à nobis cognoscitur, diuidi potest vi cognitionis nostræ diuisa in se, & paulatim progredientis, quantumlibet sit extrinseca: id enim quid aliud, quam ipsam diuidi cognitionem: ergo, &c.

59 Moderantius alij secundo respondent admissa distinctione rationis, eiusque partitione in eam, quæ vocari consuevit distinctio rationis ratiocinatæ, & eam quæ rationis ratiocinantis; aiuntque, illam priorem esse, vi cuius aliquid concipitur in ordine ad vna connotata, & non alia: seorsim à quauis præcisione obiectiuæ: posteriorem vero tunc contingere, quoties idem in ordine ad eadem connotata, modò magis, modò minus explicite cognita refertur. Ceterum hæc solutio, nec distinctionem rationis ratiocinatæ entis à differentis suis, nec animalis à suis inferioribus, nec connotatorum in communi à seipsis in particulari explicare potest, vt superius probatum est cap. 4. tum ad eius initium, tum etiam ad illius finem.

60 Tertio alij respondent, quoties idem realiter obiectum attingitur conceptibus dissimilibus, & qui diuersis vocibus correspondeant, distinguere ratione ratiocinatæ, idque tamen nulla fiat eius à seipso obiectiuæ præcisio; quoties vero non dissimilibus, sed geminatis, ac reperiitis conceptibus cognoscitur in hunc modum; Petrus est Petrus, tunc distinguere, ac multiplicari ea ratione, quam vocant ratiocinantem. Verum qui ita disputant, id in primis statuunt cum P. Suarez disp. 8. metaph. sect. 1. num. 4. & P. Fonseca tom. 2. metaph. lib. 5. cap. 6. quæst. 6. sect.

3. & aliis non paucis, distinctionem rationis ratiocinatæ esse cum fundamento in re, secus verò rationis ratiocinantis. Atqui ad concipiendam eandem rem dissimilibus conceptibus non datur maius fundamentum ex parte obiecti, quam ad eam concipiendam eodem conceptu geminato: igitur distinctio rationis ratiocinatæ per dissimiles conceptus, ac rationis ratiocinantis per eundem conceptum geminatum, seu repetitum perperam explicantur. Quid? quod iuxta hanc solutionem homo, & animal rationale ratione ratiocinatæ distinguantur, quod tamen plures ex aduersariis eunt inficias.

Quarto alij partitionem illam explicant sine obiectiuæ præcisione, aiuntque, distinctionem rationis ratiocinatæ esse, partim realem, partim rationis contra verò distinctionem rationis ratiocinantis esse solius rationis, & neutquam realem v. g. conceptus communis animalis, à quouis inferiori suo, non ratione modò, verum etiam realiter inadæquate distinguitur, atque adeo ab eo est ratiocinata distinctus: animal autem rationale, & homo distinctionem habent solius rationis, & nullatenus realem, ac proinde ratione ratiocinante distinguuntur inuicem.

Verum haud magis cæteris hic sentiendi modus mihi probatur. Namque in primis homo non distinguitur ratione ratiocinatæ ab anima: & tamen realiter inadæquate ab ea distinguitur; & simul etiam ratione nostra, cum diuersis conceptus animæ huic voci, homo, & huic, anima, respòdeat, alterq; eā explicite, alter implicite, alter in cōcreto, alter quasi in abstracto cognoscat. Deinde animal ab homine, & equo, & cæterarum specierum suarum collectione explicite cognita ratione ratiocinatæ distinguitur, vt fatentur omnes: at non distinguitur ab ea realiter inadæquate. Tertio realis distinctio independentem à distinctione rationis explicari potest, ac debet: ergo & è conuerso, &c.

Quinto tandem alij duplicem præcisionem mere formalem, & nullatenus obiectiuam distinguunt: videlicet, quæ plura cognoscuntur vnica apprehensione impartibili, seu, quod perinde est, id genus apprehensione, ad quam nequeunt duæ dirigere: & hanc præcisionem putant ratione ratiocinatæ præscindere conceptum communem sic apprehensum, v. g. animal à suis inferioribus: aliam, quæ ita res apprehenditur, vt diuersa definitione explicari possit, & hanc præcisionem existimant ratione ratiocinante distinguere differentiam, aut speciem hominis v. g. à ratione communi animalis.

Displicet etiam hæc solutio: tum, quia perfectas, quæ est differentia entis ratione ratiocinante iuxta hos authores ab ente distinguitur: & tamen secundum eosdem diuersam definitionem, quæ explicetur sibi non vendicat, eo videlicet, quod perfectas genus, per quod definiri possit, non habeat, ratione suæ vniuersalitatis: tum etiam, quia hinnibile v. g. ratione ratiocinatæ ab animali distinguitur: at non propterea, quod conceptus respondens huic voci, hinnibile, plura impartibili apprehensione cognoscat, quam conceptus animalis, cum potius pauciora cognoscat: ergo &c. Maior probatur, quia animal ab hinnibili ratione, non ratiocinante, sed ratiocinata distinguitur, vt omnibus est in concessio: sed quantum animal ab hinnibili, tantumdem hinnibile ab animali ratione distinguitur: quo pacto sicut in superioribus sæpe differuimus, quantum vnum aliquid extremum ab alio realiter distinguitur, tantumdem hoc etiam est à priori realiter distinctum.

CAPVT VII.

Quatenus præcisio obiectiua in diuinis etiam locum habeat?

65

Q Væstionem hanc pluris, quam oportet plures faciunt, cum magna ex parte vocalis sit, suppositis prædicatis contradictoriis, & essentialibus, quæ ferme omnes Deo conuenire existimant. Præmitto ergo primò, præcisionem obiectiuam duplicem esse, aliam adæquatam, qua aliqua formalitas ex parte obiecti cognoscitur, & alia prout talis neutriquam est cognita, aliam vero inadæquatam, merito cuius vna, & alia formalitas, quatenus sunt tales, attinguntur ex parte obiecti, quamuis aliter, & aliter; quia videlicet de vna aliquid affirmatur, quod de altera negatur, vel certe non affirmatur. Prior præcisio obiectiua ignorantiam, & imperfectionem, posterior vero notitiam obiecti, sicuti est, & perfectionem inuoluit. Quod autem præcisio illa inadæquata vera præcisio obiectiua sit, nam de adæquata nemo dubitat, ita suadeo: affirmari, & non affirmari sunt prædicata contradictoria intentionalia: at prædicata contradictoria intentionalia eidem conuenientia cum præcisione obiectiua coniuncta sunt, alioquin ne cognoscendo vnam formalitatem, & nullatenus cognoscendo aliam, prout talem præcisio fieret obiectiua: quod autem de altera formalitate non sit affirmabile, quod de alia affirmatur, præcisioni obiectiue non obest, ut P. Hurt. hic contendit: quoniam alias cognitio animali v.g. & omninò latente rationali, quatenus tali, nulla esset præcisio obiectiua alterius ab altero, cum per eam cognitionem haud sit cognoscibile rationale. Rursus affirmatio alicuius prædicati de vna formalitate, & non de alia obiectum illud in duas formalitates diuidit, & quasi præscindit, non physicè, ergo intentionaliter. Præterea aliquid physicè dupliciter scindi potest, adæquatè nimirum, & inadæquatè, & vtroque modo verè scindi dicitur: ergo & præcisio intentionalis, siue obiectiua duplex erit, adæquata scilicet, & inadæquata, & alterutra suo modo vera, & propria. Præmitto secundò, Deo optimo maximo penes diuersas eius formalitates prædicata contradictoria intrinseca, & essentialia conuenire, ut in Metaph. lib. 2. tract. 4. cap. 1. demonstrandum est. Quibus positis.

66

Assero Primo: intellectus diuinus essentiam à relationibus præscindit ex parte obiecti præcisione inadæquata, non vero adæquata. Probatur quoad secundam partem, quia præcisio obiectiua adæquata manifestam imperfectionem, & ignorantiam importat: haud igitur Deo concedenda. Quoad primam partem probatur, quoniam intellectus diuinus aliquid de essentia sua affirmat, videlicet communicari filio, quod de paternitate non affirmat, sed negat: atqui eo ipso essentiam à paternitate inadæquate præscindit. Adice quod huiusmodi præcisio perfectionem ab omni imperfectione seclusam, ut ex superioribus constat, inuoluit: quidni igitur Deo conueniat?

67

Assero secundò: intellectus creatus essentiam diuinam à relationibus, tam inadæquatè, quam adæquatè ex parte obiecti præscindit. Assertio quoad primam partem iam iam probata est; si quidem intellectus noster aliquid de summa, & increata essentia affirmat, quod de paternitate negat, aut certè non affirmat. Quoad secundam partem, probatur, quo-

niam cognitio nostra non minus præcisua est, quam vnio hypostatica humanitatis Christi Domini: at vnio hæc immediatè terminatur ad filiationem, & non terminatur immediatè ad naturam diuinam prout talem: alioquin, cum ista sit communis tribus personis, foret, ut omnes tres assumerent naturam humanam, nullaque earum non esset homo, ut tradunt Theologi: cognitio igitur nostra poterit similiter immediatè terminari ad filiationem diuinam, & non ad naturam prout talem, ac proinde alteram ab altera ex parte obiecti adæquatè præscindere: maior argumenti (haud enim eius minor verti potest in dubium) ita suadetur: cognitio nostra subtilior, & immaterialior est, quam vnio hypostatica, cum illa sit modus intentionalis, hæc modus physicus, illa omnino spiritualis, hæc materialis, ea saltem ex parte, qua ad materiam Christi terminatur: at quo plus inest alicui rei subtilitatis, & acuminis. & quo minus corpulentia, & crassitie, eo est ad præscindendum, ac veluti diuidendum magis apta, ut multis posset exemplis physicis ostendi.

Rursus, cum quis affirmat hanc propositionem, *essentia est filiatio*, non attingitur paternitas ex parte subiecti, nec ex parte prædicati: nullo igitur modo attingitur, quatenus est talis, ac proinde essentia ab ea adæquatè præscinditur: antecedens suadetur, quia, si paternitas ex parte subiecti attingeretur, propositio esset hæc: paternitas est filiatio, & sic falsa esset: ex parte autem prædicati paternitas attingi nequit, cum prædicatum sit filiatio ab ea realiter distincta.

Respondebis primò, paternitatem attingi ex parte subiecti, non in recto, sed in obliquo, ita, ut propositio sit æquiualeter hæc: essentia eadem paternitati est filiatio, quam obrem propositio, cui hæc posterior æquiualeat, haud quaquam erit falsa. Contra tamen sic arguo: ut aliquid in obliquo attingatur, non magis conducit identitas realis, quam connexio realis cum eo, quod attingitur directè, imò magis è conuerso connexio quam identitas, eò nimirum, quod identitas in recto, non in obliquo attingi faciat conceptum eundem cum extremo, quod dicitur in recto, attingi, at cum quis affirmat essentiam esse filiationem, ex parte subiecti non attingit omnia connotata, cum quibus essentia connectitur: & quæ de obliquo respicit, alias infinita attingeret possibilia, quando ad totidem, & non pauciora refertur essentia: ergo nec paternitas in obliquo attingitur, quantumlibet cum essentia realiter identificetur.

Respondebis secundò, ex parte subiecti paternitatem attingi etiam in recto, non quod de ea filiatio affirmetur, sed quod de illa negetur. Verum contra sic argumentor: quando quis affirmat, essentiam esse infinitam, non negat paternitatem esse infinitam; alias propositio futura esset falsa, ut quæ maxime: cum ergo affirmat quispiam essentiam esse filiationem, non negat eo ipso, paternitatem esse filiationem. Rursus ea propositio, *essentia est filiatio*, est propositio simplex; alias nulla esset simplex: at complexa foret, si simul negaret, & affirmaret.

CAPVT VIII.

Soluuntur argumenta quadam aduersus præcisionem obiectiuam aliarum formatarum ab aliis.

I Ntellectum nostrum haud posse præscindere ex parte obiecti rationem communem à particularibus,

68

69

70

71

ribus, vllamvè formalitatem ab alia secum realiter identificata, censent Aureolus, Okamus, Gabriel, Gregorius, Maior suprâ à nobis citati cap. 6. parum ab initio: item Petrus Cardinalis de Alliaco in 1. distinct. 8. quæst. 6. articul. 2. littera I, & L, conclus. 1. Hurtadus dist. 6. metaph. sect. 4. subsect. 2. Arriaga disput. 5. log. sect. 2. subsect. 2. Balthazar Tellez 1. part. summæ philosophic. disput. 2. per totam, vbi, tametsi nostram sententiam præferat, at Nominalium negantem præcisiones obiectiuas valde probabilem censet: in eo tamen ibi mihi haud parum displicet, quod totam hanc quæstionem putet esse de solo nomine: an enim eidem conceptui conueniant prædicata contradictoria intentionalia, cuiusmodi sunt cognosci, & immediatè non cognosci vel rei ipsius est controuersia, aut certe nulla totius decursu philosophiæ non est vocalis.

72 Pro hac ergo sententia primum argumentum, & quo sanè nullum inter antiquos iamiam relatos, nullum inter neotericos celebrius sic habet. Non possunt eidem realiter conceptui conuenire prædicata contradictoria, seu forma, & eius negatio: sed si animalitas v.g. cognosceretur, ex parte obiecti incognita rationalitate, eidem realiter conceptui prædicata contradictoria, seu forma, & eius carentia, videlicet cognosci, & non cognosci conuenirent: ergo &c. Verùm huic difficultati satis, cumulateque faciendum est à nobis in metaphys. lib. 2. tr. 4. c. 13, & sequentibus, præsertim in solutione argumenti 1. 6. 7. 11. 12. 13. 14. 22. 23. 24. 25. 26. 28. 29. 30. 31. & 32. hæc enim omnia argumenta, cum eò tendant, vt non repugnet in creatis contradictio prædicatorum cum identitate reali coniuncta, nihil minus conuincunt: quoad autem præsens, quæ est veluti omnium summa, ei ex dictis respondeo, prædicata contradictoria non posse conuenire conceptui, tum realiter, tum virtualiter eidem, at posse eidem realiter dummodò sit virtualiter multiplex, ac diuersus.

73 At videamus, quales sint aliorum solutiones: eas enim referendi, & refellendi gratia superius anticipare libuit argumentum: & quidem alioqui nulla erat eius in præsentiarum diluendi necessitas. Respondent igitur primò aliqui, prædicata contradictoria, alia esse intrinseca, alia extrinseca; & priora non posse eidem conuenire, posse verò posteriora: cuius ratio ea hæc illis esse videtur, quia, si prædicata contradictoria intrinseca, seu identificata eidem conuenirent, idem seipsum excluderet videlicet vnum prædicatum contradictorium intrinsecum, alterum etiam per identitatem intrinsecum, quod per se apparet repugnare: hæc autem ratio in contradictoriis extrinsecis non procedit, quæ, & à subiecto, & inter seipsa sunt distincta: quare non idem seipsum, sed aliud à seipso excludit: quocirca, cum cognosci sint contradictoria extrinseca, eidem poterunt conuenire.

74 Hæc tamen solutio eo mihi nomine displicet, quod contrâ, quam supponit, fieri nequeat, vt prædicata contradictoria extrinseca eidem conueniant, quin ei etiam contradictoria intrinseca competant. Quod suadeo primò, quia animalitas v.g. est capax terminare cognitionem respondentem huic, voci *animalitas*, & rationalitas prout talis haud est capax eam terminare cognitionem: at ea capacitas iuxta plerisque aduersarios per identitatem intrinsecam est: ergo, &c. Maior quoad primam partem est perspicua: quoad secundam autem declaratur; quia rationalitas, vt talis non est capax absolute terminare cognitionem, quæ ad eam terminari nequit diuinitus: at huiusmodi est cognitio respondens

huic voci, *animalitas*, cum essentialiter sit præcisa.

Secundò propositio definiens propositionem in communi rationem communem propositionis secum identificatam cognoscit, & rationes particulares præterit, vt negari nequit, si reflexio actuum supra seipsum admittatur, vt eam aduersarij non pauci admittunt: atqui tum cognosci, & non cognosci sunt prædicata contradictoria intrinseca ei propositioni quippe in quam penes diuersas eius formalitates per identitatem conueniunt: ergo, &c. Tertio sumpto complexo ex animalitate, & cognitione solam eam cognoscente, & complexo ex rationalitate, & eadem cognitione; prius illud complexum est denominatio cogniti, cum animalitas prout talis per cognitionem vere cognoscatur, & posterius non est denominatio cogniti, cum rationalitas quatenus talis per eam cognitionem non cognoscatur: ergo cum vtrumque complexum sit realiter idem, eidem realiter complexo esse denominationem cogniti, & non esse eam denominationem conueniunt: at esse denominationem cogniti est complexo extrinsecum per identitatem intrinsecum: ergo eidem prædicatum aliquod intrinsecum, & eius negatio conueniunt.

75 Quartò: animalitas iuxta aduersarios virtualiter distinguitur à rationalitate, aliàs ab ea non posset obiectiue præcindi: sed rationalitas à seipsa virtualiter non distinguitur; aliquod ergo prædicatum intrinsecum animalitati conuenit, quod rationalitati minime competit, siquidem distinctio virtualis est prædicatum per identitatem intrinsecum. Denique ratio di'paritatis adducta displicet, quia, siue prædicata contradictoria sint intrinseca, siue extrinseca, idem excludere seipsum realiter eodem modo sequitur, cum omne prædicatum sit identificatum subiecto, & cuius alij prædicato, quod simul de subiecto verè affirmatur: quædam autem prædicata contradictoria extrinseca nuncupantur, non, quia in se subiecto prorsus extrinseca sint, ab eò omnino distincta, sed, quod aliquid extrinsecum subiecto connotent, cum tamen alia nihil extrinsecum subiecto, aut etiam ab illo distinctum connotent.

76 Secundò alij respondent, esse aliqua prædicata contradictoria existentialia, siue, quæ existentiam important, vt vniri, & non vniri, produci, & non produci; & hæc eidem competere nõ posse: alia vero quæ existentiam non important, sed ab ea abstrahunt, qualia sunt cognosci, & non cognosci, & hæc eidem conuenire posse: rationem discriminis esse putant, quia ex prioribus fieret idem realiter esse, & non esse, contrâ, quam Aristoteles, & ipsum naturæ lumen edocent, secus vero ex posterioribus.

77 Verum ne hæc solutio arderet: tum, quia non minus ex prioribus prædicatis fieret idem simul esse, & non esse, quam ex posterioribus, nam esto, idem vniretur, & non vniretur, neutiquam propterea sequeretur, idem absolute, & simpliciter esse, & non esse, sed tantum esse, & non esse tali modo, videlicet alteri vnitum, & non vnitum: aut eodem modo sequeretur, idem esse, & non esse ex eo, quod idem realiter cognosceretur, & non cognosceretur. Tum etiam, quia, si ea valeret solutio, posset animalitas realiter identificari cum aliquo, quæ cum rationalitas nullam haberet identitatem, cum hæc sit prædicatum essentiale, & non existentiale. Tum denique, quia velint nolint aduersarij, prædicata aliqua contradictoria existentiam importantia, & cum ea necessario coniuncta eidem conuenientia debent admittere, vt cum cognitio aliqua cognoscit seipsam secundum rationem communem cognitionis, & non secundum

secundum particularem, aut cum supernaturaliter credit fidelis quispiam iustitiam diuinam existeret misericordiae in praesens oblitus, aut tandem, si Catholicus aliquis fide diuina credat, prophetam aliquem exiturum temporibus Antichristi, praescindendo ab eo, quod Elias, Enoch, vel alius.

78 Secundum aliorum argumentum, & superioris confirmatio ita habet: si animalitas posset cognosci non cognita rationalitate prout tali ob distinctionem virtutalem vtriusque, posset similiter altera produci, non producta alia per eandem actionem, aut vniri alicui extremo, cui alia non vnitur: consequens absurdum esse, & cum identitate reali earum formalitatum repugnans videtur. Huic argumento respondent recentiorum alij, id discriminis esse inter praedicata contradictoria intentionalia, cuiusmodi sunt cognosci, & non cognosci, atque physica, qualia sunt produci, & non produci, vniri & non vniri, quod illa sint extrinseca haec vero intrinseca. Secundo alij respondent priora praedicata contradictoria differre à posterioribus, quod haec sint existentialia, secus vero illa. Ceterum haec duae solutiones iam iam impugnatae manent.

79 Quapropter respondeo ad argumentum, in primis permitta disputandi gratia consequentis absurditate, & negata sequela: nam, ut supra c. 3. huius tractatus probat, visum est, plura requiruntur ad tendentiam physicam, quam ad intentionalem, eò videlicet, quod aliquid, quantumvis distans, imò non existens, necnon etiam intactis omnibus mediis obtinentibus spatium, possit intentionaliter attingi per cognitionem, secus vero physicè per vnionem, & productionem: similiter ergo plus requiritur ad praecisionem physicam, quam ad intentionalem, adeoque quantumvis ad illam opus sit distinctione reali extremorum, quae dissepant, secus vero ad hanc posteriorem, quae sit cognoscendo: quin potius ad eam sufficiat distinctio virtualis. Vnde licet animalitas nequeat terminare vnionem, aut productionem quam rationalitas non terminet prout ex parte obiecti talis, licet inquam, vltro largiamur ita se rem habere, tamen altera poterit esse sine altera terminus alicuius cognitionis.

80 Respondeo secundo, concessa sequela: Censeo enim, non tantum posse, sed etiam actu dari praecisionem animalitatis à rationalitate, non qualemcumque, at physicam, id est per actionem, & vnionem: nam ex formalitates, ut virtute distinguuntur inuicem, ita & earum productiones, necnon vniones possibiles, & quae possibiles est à Deo producta, videlicet hypostatica: itaque productio animalitatis ad hanc solam terminatur, & non ad rationalitatem prout talem, & etiam è conuerso productionis formalitas pertinet ad rationalitatem nequaquam terminatur ad animalitatem, prout talem: simili ratione vnio hypostatica animalitatis, qua constat humanitas Christi Domini, haud est rationalitatis quatenus talis, & huius vnio partialis haudquaquam animalitatem, prout talem, Verbo vniri.

81 Et quidem, praeter has praecisiones physicas vnus formalitatis ab alia secum identificata, sunt aliae non paucae: siquidem actio Dei terminatur ad entitatem peccati, & non ad eius malitiam prout talem, atque illam non hanc physicè producit, ut ostenditur in loco: tem iuxta dicenda in metaph. lib. 2. tract. 4 c. 2. satis probabile est, quamuis actio & passio, siue, quod perinde est: productio actiua, & passiva sint idem realiter, alteram tamen earum, videlicet passiuam, non vniri immediatè, & prout talis est causa, aqua

P. Lyncei Philosophia Tom. 1.

effluit, esto ita ei sit vnita productio actiua: ne scilicet, ut haec producentem, ita illa eam denominet productam, eique ex aequo suum tribuat effectum formalem. Rursus quævis res creata, prout est creatura, à Deo dependet, non verò prout ens; alioqui Deus, cum rationem entis obtineat à seipso pendebit. Præterea animalitas, prout talis, est physicè, & essentialiter productiua sensationum, quarum tamen ita haud est productiua rationalitas, sed discursuum duntaxat. Tandem huc facit, quod superius dictum est, animalitatem esse physicè, & essentialiter distinctam, sin minus actu, at certè virtute à rationalitate, non hanc à semetipsa, necnon complexum animalitatis, & cognitionis ad eam terminatè esse physicè, & essentialiter identificatum, cum denominatione cogniti, cum qua tamen haud identificatur complexum rationalitatis, & cognitionis eiusdem.

Enimverò dubitabit aliquis, & non iniuria, cum tot sint praecisiones physicae formalitatum realiter earundem, qui potest esse verum, plus desiderari ad praescindendum physicè, quam intentionaliter, ut statutum à nobis est in solutione superiori. Respondeo, si sermo sit de praecisione physica, quae fit per praedicata contradictoria omnino essentialia, & nullam formam extrinsecam etiam de obliquo, & partialiter inuoluentia, cuiusmodi sunt haud pauca nuper memorata, inter eam, & intentionalem neutiquam esse rationem discriminis, quam tradidimus supra, & hanc non esse magis frequentem, aut facilem, quam illam, ut adductis liquet exemplis. Sin autem sermo sit de praecisione physica facta vi productionis realis, ac termino productio extrinsecæ, eique superaddita, eam quidem non esse tantam, aut tam facilem, ac est ea praecisio, quae fit per actionem intentionalem, siue cognitionem.

Ratio est, quoniam cognitio nostra multoties terminatur ad animalitatem, v.g. quin, vel illa, vel villa cognitio partialis secum realiter identificata terminetur ad rationalitatem prout talem: idemque millies vsuuenit comparatione aliarum similium formalitatum. At quamuis productio physica veluti partialis terminetur ad vnā formalitatem, quin terminetur ad aliam formalitatem secum realiter identificatam, prout talem, semper tamen media alia productione partiali secum eadem terminatur ad formalitatem aliam termini quatenus talem. Ex gratia: productio animalitatis, esto; ad rationalitatem, quatenus talem, non sit terminata, at habet necessario secum identificatam aliam productionem veluti partialem, cuius terminus sit rationalitas, prout est talis. Et quidem exempla causarum physicè non operantium in distans sine medio, in quantauis distantia, & in passum minimè existens iterum, iterumque à nobis adducta, haudquaquam id probant, plus desiderari ad omnem praecisionem physicam, quam ad intentionalem, sed tantum ad genus praecisionis physicae nuper explicatum.

Porro licet ex natura rei, & citra miraculum ita se res habeat, sicut exposuimus; at supernaturaliter, & miraculose fieri posse iudicamus, ut actio aliqua physica, aut vnio praescindat sicut cognitio nostra, & secundum se totam sic feratur ad aliquam formalitatem, ut nihil illius tendat ad aliam formalitatem cum priori identificatam, prout talem.

CAPVT IX.

*Alia aduersus præcisionem obiectiuam
formalitatum argumenta.
soluta.*

85 **T**ertium esto ab authoritate Aristotelis lib. i. posterior cap. i. vbi aliquos statuentes prolata hac propositione, *omnis dualitas est numerus par*, non sciri absolute omnem dualitatem esse parem, sed potius eam, quam manu obiectam habeo non cognosci, & ab illa ex parte obiecti præcindi, refellit, ac statim subiungit, *sed nihil, ut arbitror, obstat, si id, quod discit quis, partim quidem norit, partim verò ignoret: non enim absurdum est hoc, si id, quod tenet, addiscat aliquo modo, sed, si hoc pacto, eaque ratione, qua discit, eodem modo teneat; quasi dicat, posse quidem aliquid ignorari explicitè, & formaliter, siue ex parte modi cognoscendi, idem tamen implicitè, virtualiter, & ex parte obiecti cognosci necessario.*

86 Porro ut huius testimonij, cui valde fidunt recentiores vis magis eniteat, sciendum est apud Platonem celebrem esse cauillum Menonis, qui videlicet de virtute differenti Socrati obiicit, aut cognosci virtutem, aut ignorari? Si primum; non esse, quod tantopere inuestigetur, haud enim cognita, & perspecta nobis inquirimus: sin autem secundum, fieri non posse, ut eam inuestigemus: quis enim quod omnino nescit, exploret? aut quis ad scopum, quem non cernit, collimet? Cui dilemmati cum respondeat Socrates Platonis personam gerens, nullanos industria, aut inuestigatione quid denuo scire, sed duntaxat olim scitorum recordari: Aristoteles contrarium loco citato tradit, respondetque captioni, contingere posse, ut idem simul cognoscamus virtualiter, & imperfectè, & non cognoscamus formaliter, & perfectè; priorem autem cognitionem sufficere, ut rem possimus inuestigare, si velimus, & posteriorem ignorantiam satis, superque esse, ut rei non sit inutilis, aut superuacanea inuestigatio: Atque hac doctrina explicat, quo pacto cognitis præmissis simul cognoscatur conclusio, nimirum, non explicitè, & formaliter, at virtute, & implicitè.

87 Enimverò, cum alij aliter respondissent superiori sophismati, hos quidam Platonis sectatores sic urgebant: si quis habeat manu absconditam dualitatem quandam suapte natura parem, & ego id inquiram certè fieri non potest, quin quod ita inuestigo, sciam: siquidem cognosco omnem dualitatem esse numerum parem, hæc enim propositio est necessaria, & evidens: at dualitas manu abscondita est dualitas, cognosco igitur illam esse parem, ac proinde, quod inquiri, reuera cognosco. Huic autem syllogismo respondebant aduersarij, nos haud cognoscere absolute omnem dualitatem esse parem, sed omnem, quam scimus, esse parem. Verum hanc euasione refellit Aristoteles, ut paulo supra ad huius initium capituli, atque ita refellit, ut præcisioni obiectiue videatur satis manifestè refragari, ut putant ij quibuscum in præsentia disceptamus.

88 Sed nihil minus: aliud enim est, an prolata exterior hac propositione, *omnis dualitas est par*, ea in mente absolute affirmet omnem dualitatem esse parem, vel potius aliqua vtatur limitatione, & omnem dualitatem, quam scimus, esse parem tantum adstruat, aliud vero, an supposito, quod ea propo-

tio in mente sit absoluta, & nulla vtatur moderatio, ne, præcindat ex parte obiecti ab ea dualitate particulari, quam manu obiectam habeo? Prius illud disceptat Aristoteles, atque, propositionem illam vniuersalem cognosci à nobis absolute, quia ita cognoscitur à nobis, sicut est medium in demonstratione, at est medium demonstrationis absolute sumpta, ergo &c. Quod verò ad posterius attinet, ab eo prorsus abstinere Aristoteles, solumque hoc docet cognita dualitate in communi, eiusque paritate non cognosci explicitè, & formaliter, sed tantum implicitè eam, quam manu absconditam teneo: an autem ita non cognosci sit ab ea præcindi obiectiue, vel potius ex parte solius modi, hoc ibi non discutit, nec faceret ad rem, de qua est illic sermo: quo pacto cum ait ibidem in præmissis non cognosci explicitè, & formaliter conclusionem obiectiuam, an præcisio obiectiua, vel solum ex parte modi fiat vnius obiecti ab alio, nequaquam disceptat, sed potius in medio relinquit.

89 Quartum argumentum aduersarij desumunt ex auctoritate Basilij allegata, & probata in Concilio Florentino sessione. 6. ibi *Magnum Basilium adducemus testem, qui vos docebit Patrem, & filium, & spiritum sanctum sic se habere, ut neque Pater sine filio, & spiritu sancto, neque filius absque spiritu possit intelligi: qui spiritum, inquit, intelligit, ipsum, & eum cuius est spiritus, simulque filium mente concipit: qui autem hunc percipit, sanè spiritum non se iungit.* Deinde id declarat exemplo catenæ: Et tandem Concilium Græcos alloquitur, ac si concludit: *Ita Patres amplissimi diuina persona se habere creduntur, ut qui vnā intelligit, alias quoque percipere necesse habeat.* Tum sic; ergo arguunt contrarij: tres personæ diuinæ immediate distinctæ, quia tamen sunt idem mediātè, & in tertio, videlicet in natura omnibus communi, ita instituantur, ut iuxta Basilium, & Concilium Florentinum neutra earum possit ab altera obiectiue præcindi: ergo à fortiori quæ sunt immediate idem realiter, nullamque admittunt distinctionem realem, haud erunt capacia vllius præcisionis obiectiue.

90 Respondeo tamen, personas diuinas præcindi posse inuicem ex parte obiectiue, quia multi hæreticorum personam patris cognoscunt, & personam filij consubstantialē, nec non etiam spiritus sancti non agnoscunt, sed potius negant, si quando de eis cogitant: primam ergo à secunda, & tertia obiectiue præcindunt: tum secundò, quia distinctio personarum immediata, quantumlibet cum earum identitate coniuncta præstat, ut illarum vna producat realiter aliam, aliaque sit producta, qua quidem oppositione relatiua nulla maior, ut vel ex eo constat, quod iuxta omnes sit vbis signum distinctionis realis, quin tamen aliæ oppositiones contradictoriæ vbicunque distinctionem arguant realem: quid ergò inuicem similius, quam distinctionem illam personarum non sufficere, ut vna cognoscatur sine alia, & altera præcindatur quodammodò ex parte obiecti ab altera. Basilii autem, & Patres Concilij Florentini contrarium non docent, sed hoc tantum volunt, non posse concipi vnā personam diuinā sine alia, vbi perfectè, & adæquatè, ac penes relationes eis essentielles cognoscantur. Hinc autem non fit, haud posse eas præcindi inuicem, si concipiantur imperfectè, inadæquatè, & circumscriptis relationibus, quas ad se inuicem important.

91 Quintum argumentum aduersus nostram sententiam sic habet: Cognitio subiecta huic voci, *homino*, attingit, non eandem, sed diuersas naturas humanas:

manas: at hæc non sunt diuersæ, ac plures, nisi per singularitates, illas ergo ex parte obiecti attingit: quod, si cognitio, speciem percipiens, eam obiecti, siue non præcindit ab indiuiduis, sanè, nec genus à speciebus, nec ratio vlla communis à suis inferioribus, nec in vniuersum vlla formalitas ab alia secum identificata poterit ex parte obiecti præcindi. Maior, in qua sola est difficultas, tuetur, quia, si cognitio illa hominis vnam, eandemque naturam humanam attingit, cum dicitur, *Petrus, & Paulus &c. est homo*, idem simpliciter homo de eis enunciabitur, adeoque propositio erit falsa: at est vera, si qua alia. Respondeo & satis ex facili iuxta dicenda in met. cit. lib. 2. tract. 4. c. 17. in solut. decimonomi & vigesimi argumenti, obiectum cognitionis respondentis huic voci, *homo*, haud esse eandem simpliciter naturam humanam, haud etiam diuersam, ac multiplicem, sed naturam illam præcise, ac secundum se sumptam: proinde non sequi incommodum, quod inferre captant aduersarij.

92 At quidam alij nostrarum partium respondent, eandem simpliciter naturam humanam representari ea cognitione, de qua sermo, eandemque similiter esse reuera in Petro, & Paulo, & cæteris hominibus, atque horum diuersitatem numericam, quam vocant, esse non penes naturam, sed penes singularitates. Cuius platiæ duplex esse potest fundamentum. Primum est: natura humana abstracta à singularitatibus est indifferens ad hanc, aut illam, et reitatem: quæ ergo contrahi per vnam eandem, & non alia, contrahi potest, ac debet per aliam: quo pacto, quia voluntas nostra est indifferens ad amandum, & odio habendum, eadem potest amare & odire: quod si voluntas humana posset amare & sola angelica odire, nulla foret indifferens, quia videlicet haud eadem voluntas, sed alia esset in potentia ad amorem, & odium: quo videtur confici indifferenciam sine identitate, & vnitate ut quam posse reperiri.

93 Secundum fundamentum desumi potest ex D. Gregorio homilia 29. in Euangelia, vbi super verba illa Marci cap. 16. Euntes in mundum vniuersum prædicare Euangelium omni creaturæ, sic loquitur, *Omnis creatura nomine si natus homo: omnis autem creatura aliquid habet homo: habet namque commune esse cum lapidibus, viuere cum arboribus, sentire cum animalibus, intelligere cum angelis: Si ergo commune habet aliquid cum omni creatura homo, iuxta aliquid omnis creatura est homo: omni ergo creatura prædicatur euangelium, cum soli homini prædicatur.* Vnde sic argues: quod ait Gregorius, rationem entis esse communem homini, & lapidi, & viuents homini, & arbori, & animalis homini, & belluæ, ac denique rationalis, & intelligentis eidem homini, & angelo est quamlibet harum rationum superiorum esse simpliciter eandem in homine, & aliis creaturis, non verò duntaxat similem, nam, si sermo ibi esset de communitate, non identitatis, sed similitudinis, quorsum diceretur omnis creaturæ aliquid habere homo? quorsum etiam iuxta aliquid omnis creatura esse homo? haud enim similitudo sola extremorum potest efficere, ut alterum habeat aliquid essentialiter alteri, vt vnum iuxta aliquid sui sit aliud; imò contrarium magis præstat; cum more cæterarum relationum prædicamentaliū distinctionem poscat extremorum, quæ interiacet. Quod, si est eadem simpliciter ratio generica in diuersis speciebus, vt videtur hæcenus satis ostensum, quidni eadem simpliciter ratio specifica verbi gratia, hominis sit in Petro, & Paulo, ac reliquis indiuiduis?

P. Lyncei Philosophia Tom. I.

Diffiteri nec volo, nec debeo, cognitionem respondentem huic voci, *homo*, ferri in naturam humanam extrinsecè, & secundum quid vnam: talem enim ea facit naturam illam sponte sua & alioqui, nec vnam, nec multiplicem, sed ab vtraque denominatione præcisam: quo pacto cognitio nostra dicitur ferri in obiectum, non quod hoc tale sit, prout condistinctum à cognitione, & ante illam, sed, quod tale per eam denominetur, ac fiat: siquidem per eandem noticiam, qua fertur intel. us in rem, hæc intellectui veluti occurrit, & obicitur. At id a me nunquam impetiri poterunt aduersarij, naturam humanam intrinsecè, & simpliciter eandem, vel prædicta cognitione representari, vel ex parte rei reperi in Petro, & Paulo, ac cæteris hominibus. Hoc enim commentum, quod à Platonice in aliquos Scotistas, & ab his in quosdam eam extra scholam manauit, abunde confutatum est à nobis supra tr. 2. & 3. huius libri.

95 Ad primum autem pro eo argumentum respondeo, naturam humanam secundum se sumptam esse tantum indifferentem ad hanc, & illam singularitatem præcisiuè, videlicet, quia neutram habet, aut etiam postulat in eo statu, sed potius, tum ab vtraque, tum etiam ab vtriusque exigentia præcindit, solumque sua sibi prædicata essentialia vendicat: huiusmodi autem indifferencia præcisua non petit vnitatem, siue identitatem in natura, iuxta quam appellat, sed potius eam necnon quidquid est extra essentiam hominis, quidquid non est formaliter animal rationale excludit. Duntaxat ergo natura humana quoad nos est positue indifferens ad hanc, & illam singularitatem, quia nimirum potest intellectus eam vagè sumptam, & cum aliqua indeterminatione, sin minus formaliter, certè æquiuenter tali cum hac, & cum illa singularitate componere, atque de Petro, & Paulo prædicare: Satis igitur est, ut sit vna quoad nos, & extrinsecè ac secundum quid; siquidem ita, & non aliter est positue indifferens: Sic autem esse vnam, sapissime falsi sumus, & paulo supra exposuimus.

96 Ad secundum argumentum respondeo, B. Gregorium hoc tantum voluisse loco nobis obiecto, in homine, & aliis creaturis rationem entis, viuents, animalis, & intelligentis esse eandem, aut formaliter per intellectum, aut fundamentaliter per similitudinem: harum autem identitatum, etsi quæuis sit impropria, & secundum quid, quæuis tamen præstare potest, ut omnis creatura secundum aliquid sit homo, & contra homo aliquid omnis creaturæ obtineat, videlicet, quia hæc locutio accipienda est in sensu, non riguroso, & proprio, sed metaphorico, & improprio, more aliarum plurium. Hoc pacto propter identitatem intentionalem, & secundum quid cognitionis, & sanitatis ei obiectæ dici potest, & solet, cognitionem esse quodammodo sanitatem, & cum cognitione sanitatem etiam in mente quadam ratione existere, ut ostensum est à nobis supra cap. 6. huius tractatus ex B. Thoma, Magistro sententiarum, Commentatore, & Anselmo.

CAPVT X.

*Aliorum denique argumentorum contra formalitatum præcisionem obiecti-
nam solutio.*

97 Sextum principale sic habet. Quando turres quadratæ procul nobis apparent, videmur nobis vi-

Z 2 dere

dere, eas esse rotundas, cum tamen reuera nullam in eis rotunditatem cernamus: haud enim cernere possumus in obiecto, quod in eo non existit, alioqui candor v.g. minime existens, nec à Deo productus, non solum imaginationi, & intellectui, sed etiam visui nostro posset obuolari, contra, quam est experientia testatissimum. Quemadmodum ergo debilitas, & imperfectio visionis facit, vt videamur nobis cernere, quod est quadratum, ac, si non esset tale sed potius in orbem coactum, quin ita reipsa illud conspiciamus, possumusve. Sic similiter imperfectio cognitionis spiritualis, qua hominem procul visum à bellua non discerno, poterit esse in causa, vt videatur sibi intellectus meus eum duntaxat quatenus animal cognoscere, non vero prout rationale, tametsi reuera totum illum ex parte obiecti, ac tum eius animalitatem, tum etiam rationalitatem percipiat.

98 Ceterum hanc experientiam in aduersariis manifestè retorqueo. Nam quod turres procul visæ, cum quadratæ sint, non tales, sed rotundæ nobis appareant, ex eo oritur, quod illarum anguli, aut omnino, aut certè maiori ex parte à nobis non videantur, vt docuit Alexander Aphrodisiens. lib. 1. problem. q. 85. ac cecinit Lucretius lib. 4.

*Quadratasque procul turres cum cernimus urbis,
Propterea fit uti videamur sepe rotundæ,
Angulus obtusus, quia longè cernitur omnis:
Sine etiam potius non cernitur, ac perit eius
Plaga, nec ad nostras acies illabitur ictus
Aera per multum, quia dum simulacra feruntur,
Cogit hebescere eum crebris offensibus aer.*

Similiter ergo, quod homo eminè visus, non talis nobis appareat, sed bellua, atque, vt animal, non verò, vt rationale cognosci à nobis videatur, inde oriri putandum est, quod aliqua eius formalitas, nimirum rationalitas nos lateat, ab eaque ex parte obiecti præscindamus.

99 Pari ratione haud pauca similes experientiae ab aduersariis adduci solitæ in eos retorqueri possunt: Namque multoties insulae plures, atque inter se distinctæ, distantæque, si tamen procul absint, ita videntur à nobis, ac si non essent eiusmodi, sed potius vna, & continens, videlicet, quoniam pelagus eas interiacens non videmus. Sic de quibusdam insulis Acarnaniae ex aduerso fluminis Archeloi sitis cecinit Ouid. l. 8. metamorph.

*Annis ad hæc, non est, inquit, quod cernimus vnum,
Quinque iacent terra, spatij discrimina fallunt.*

Similiter longitudo aliqua duobus clusa parietibus idque vbiuis æquabiliter, inæquabilis tamen nobis apparet, atque quò magis à conspectu nostro recedit, eò magis angustari, & coire; quoniam scilicet ea ex parte, qua nobis est propinqua, totam eius latitudinem conspiciamus, secus verò ex ea, qua finitur, & à nobis distat. Vtèrius baculo citissima vertigine in orbem agitato circulus immobilis, & continuus nobis representatur, siue, quod perinde est, extrema baculi pars, ac si esset simul in toto spatio circulari, per quod circumducitur, nimirum, quia successionem, & motum, quæ est eius celeritas, non percipimus: quod enim est in permanentibus raritas, id est in motu successiuo celeritas; vnde vt aëra v.g. quia nimis rarus est, haud videmus, ita neque motum, si sit valde concitatus. Præterea paries albus per vitrum viride, non albus, sed potius viridis nobis solet apparere, quippe quia viriditas medij tollit, quominus parietis, ad quem terminatur visio, candor nostros in oculos incurrat. Deinde visus noster sibi videtur cernere cælum, solumque iuxta ho-

rizontem esse contigua inuicem, eo nimirum, quod nullum aliud corpus inibi inter ea percipiat. Duorum etiam cacumina montium eadem de causa, quauis longissimo distent intervallo, coniuncta tamen nobis haud rarò apparent. De quibus vide præter alios nostrum Christophorum Clauium in sphaera cap. 1. theorem. 16. propos. 18. His ergo, & similibus experimentis si ducamur, quod animal suapte natura rationale, non tamen, vt rationale, sed, vt irrationale nobis appareat, haud ex sola imperfectio- ne cognitionis descendet, sed ex eo, quod aliqua obiecti formalitas nostrum intellectum subterfugiat.

Enimverò alia adduci solent ab aduersariis experientiae magis difficiles, & in quibus instantia à nobis facta locum non habet. Nam visibile simplex sapissimè multiplex apparet, cum quis videlicet alterum oculorum deprimit, & alterum attollit, aut cum mero immodico laxatus neruus opticus non committit, vt pupilla æquabilem situm, sicut antè ebrietatem, obtineant, & sic illud contingit, quod cecinit Horatius.

*Cum bibitur concha, tunc iam vertigine rectum
Ambulat, & geminis consurgit mensa lucernis.*

Rursus sol propè horizontem maior nobis apparet, quam cum medium cæli tenet, iter, licet ibi plus, quam hic à nobis distet. Nummus item proiectus in fundum alicuius vasis aqua limpida pleni propior, ac maior nobis apparet, quam extra aquam. Tandem, vt alia prætermittantur exempla, virga sponte sua recta, & omni obliquitate carens, fluuiio tamen immerfa, nobis incurua apparet. At his, & similibus euentis nihil est in obiecto, quod sensus oculorum non videat; nihil enim eius à nobis distat: rursus nihil tum oculi vident, quod non sit in obiecto; haud enim more intellectus ferri possunt in aliquid non existens: ergo rem sicuti est cernunt, quamuis visionis imperfectio faciat, vt rem aliter, quam est in se cernere videantur: Similiter ergo, licet hominem eminè conspectum intellectus noster cognoscat, sicuti est, & secundum se totum, atque non solum, vt animal, verum etiam, vt rationale, tamen imperfectio cognitionis præstare poterit, vt videamur nobis eum aliter, quam est in se percipere, ac solum quatenus est animal, non verò prout est rationale: Haud enim sensus duntaxat noster, verum etiam intellectus falsis ludi sustinet imaginibus.

Verum in primis tametsi his posterioribus phenomenonis nostra ludificetur imaginatio, eaque propter putet, nos videre rem aliter, ac est in se; ceterum non semper ita errat, quin potius sapissimè obiectum, & videri, & esse, vt est, apprehendit: qui ergo fieri potest, vt intellectus noster, quæ est potentia longè perfectior, semper decipiatur circa quodcunque obiectum, idque aliter, quam est à se concipi existimet? At iuxta aduersarios semper ita erraret intellectus noster: siquidem nunquam ex toto comprehendit in hac vita rem vllam: quamuis ergo cum aliqua præcisione cognoscat, aut ergo cum putat, se præscindere ex parte obiecti quasdam eius formalitates ab aliis, ita reuera contingit; & sic intentum adepti sumus: aut ita non euenit, & sic longè deterior erit eius, quam phantasia conditio, & cum hæc sapissimè non erret circa res visas, modumque quo videtur, ille tamen nunquam non hallucinabitur circa res intellectas, modumque earum intelligendarum.

Rursus secundò phantasia nostra his posterioribus euentis errat, quia, quæ sunt potentia, aut medij propria, ea obiecto applicat. v.g. obiectum simplex putat videri à nobis tanquam multiplex, aut, quod

quod perinde est, obiectum existens in vno loco representari, simul velut positum extra suum locum naturalem in alio, quem reuera non occupat, quia, cum non sint tunc vniiformes axes pupillarum, & altera earum diuersum habeat situm, ac antea respectu alterius, hanc conditionem obiecto adhibet imaginatio, illudque esse, & videri, non tantum vbi est, sed simul etiam vbi non est, & in diuerso situ, ac antea concipit. Rursus sol sensu sicut quidem haud magis distat à nobis, siue sit iuxta horizontem, siue in medio cœli vertice, quia videlicet tota tellus quoad nos indiuisibilis est, & instar puncti comparatione cœlestium orbium: circulus autem omnis versus quamcunque sui partem æque distat à puncto intermedio, siue centro. Cæterum rigorose, ac metaphysicè plus distat à nobis sol propè horizontem existens, & vel nascens, aut occidens, quam, cum medium cœli spatium obtinet: hic siquidem seiungitur à nobis interstitio dum duntaxat elementorum, nempe aëris, & ignis: illic vero nos, solémque separant, tum eadem duo elementa, tum etiam semidiameter telluris: Verum quæ ex hac oritur vaporum, & exhalationum copia facit, vt imaginatio nostra decipiat, & eiusmodi crassitudinem, ac partium numerositatem medijs interiecti propriam soli applicet, eumque videri putet maiorem, quam quando est prope meridiem. Eadem etiam est causa, quapropter illa nummum cyathosque immersum maiorem, ac propiorem cerni existimet: eadem denique efficit, vt imagineatur illa virgam fluuii immersam velut obliquam conspici, & vnâ eius partem quasi magis propinquam videri, eam videlicet, quæ est intra aquam, & aliam remotiorem, scilicet eam, quæ flumini supereminet.

103

At huiusmodi causa toties imaginationem fallens haudquaquam procedit in intellectu nostro: hic enim haud ideo putat, se cognoscere vnâ formalitatem obiecti sine alia, quia quod est sui, actumvè suorum, vel alicuius medijs proprium, hoc applicat obiecto imperfecte cognito. Quod ita suadeo: intellectus noster apprehendit vnâ formalitatem obiecti sine alia à se cognosci: at tum non cognoscit se sine se, non etiam vnâ suam cognitionem sine alia; sed potius ambas complectitur, qui enim fieri potest, vt cogitet se habere cognitionem vnus formalitatis, & non cognoscere aliam, quin vtramque cognitionem reflexè attingat: quod, si sermo sit de priori signo naturæ, videlicet ante reflexionem, certè neutram cognitionem, nedum vnâ sine alia cognoscit: non denique vnâ partem medijs sine alia; imo multoties nullomodo supra obiectum medium reflectit, sed quam distinguit ratione, rem immediatè cognoscit: haud ergo putat, se vnâ rei formalitatem sine alia cognoscere, quia quod cognoscit in se, suisve actibus, aut medio id obiecto tribuit: quocirca ob id se præscindere ex parte obiecti semper arbitratur, quoniam ita re vera præscindit.

104

Occasione huius argumenti, quod à multiplici experientia petunt aduersarij, libet aliud contra eos à nobis obiectum supra cap. 4. & 5. hoc loci instaurare, & confirmare. Quando eminens hominem conspicio, belluam eum esse putans, hanc propositionem intus efformo, *quod video, est hoc animal*: aut ergo tum vnâ assero, quod video esse rationale, aut non? si secundum, hoc animal à rationali secum identificato obiectuè præscindo, & alterum sine altero de obiecto à me viso prædico: sin autem primum; de eodem subiecto esse rationale, *P. Lyncei Philosophia Tom. I.*

& irrationale assero; esse quidem irrationale, quia puto, illud esse belluam; esse rationale, quia hoc animal de eo nequit affirmari sine rationali secum realiter identificato. Consequens autem, etsi aduersariorum aliqui admittant, idque non putent esse absurdum, & reuera non immeritò, cum nihil incommodi sit in eo, quod intellectus duobus contradictorijs implicite, & virtualiter talibus assentiat, vt à nobis haud semel statutum est, vtque lib. vltimo ostendetur amplius, cum sermo fuerit de insolubilibus; at certe in eo, quod concedunt, nec satis consequenter doctrinæ suæ de vi, & influxu præmissarum in conclusionem differunt; nec maiori consequentia nostram de distinctione virtuali sententiam impugnant.

105

Prius ostendo: namque idecirco docent, præmissis concessis, non posse vnquam negari conclusionem, quia alioqui intellectus duo contradictoria adstrueret: conclusio enim negata contradicit præmissis, sin minus formaliter, & explicite, saltem virtualiter, & implicite: quo ergo iure nunc fatentur, intellectum nostrum posse affirmare, quod videtur eminens, esse irrationale, & simul esse rationale, alterum explicite, & formali ratione, alterum verò implicite, ac virtuali, & conceptu respondente, non huic voci, *rationale*, sed huic, *hoc animal*. Posterius ostendo, quoniam iuxta ipsos duæ propositiones contradictoriæ explicite tales non possunt esse in eodem intellectu simul, possunt tamen duæ implicite tales. Cur igitur æqui, bonique non habeant, nostram sententiam, qua tuemur, aliqua prædicata contradictoria eidem rei talia eius identitate reali haud posse conuenire, posse tamen alia?

106

Septimum argumentum aduersariorum sic habet: Cognitio intuitiua nequit obiectuè præscindere: at, si esset possibilis obiectiua præcisio, ea iuxta nos fieri posset vi cognitionis intuitiue, non spirituales tantum, sed quod plus est, sensibilis, & externæ: supra namque statuimus visionem nostram externam percipere vnâ formalitatem candoris sine alia, eius videlicet vim disgregandi visus, non verò dependentiam essentialē à Deo: ergo, &c. Maior suadet primò, quia cognitio vniuersalis, & abstractiua plura velut vnum extrinsecè, & secundum quid eorum aliud ab alio nequaquam discernit, aut præscindit: à fortiori ergo cognitio intuitiua, & rem in singulari, & velut intrinsecè, & propriè vnâ cognoscens, vnâ eius formalitatem ab alia non præscindit. Suadetur secundo eadem maior ex eis verbis Ioann. cap. 14. *tanto tempore vobis sciam sum, & non cognouistis me? Philippe qui videt me, videt & patrem: quomodo in dictis ostende nobis patrem? non credis, quia ego in patre, & pater in me est?* Quod si visio, & intuitiua cognitio non potest præscindere obiectuè vnâ personam ab alia realiter distincta, ob earum identitatem realem in tercio, id est in natura, & essentia eis communi, vt indicant posteriora illa adducti testimonij verba, *non credis, quia ego in patre, & pater in me est*; certè multo minus fieri potest, vt intuitio formalitates, non solum essentialiter, sed etiam personaliter, & quomodo libet identificatas ex parte obiecti præscindat.

107

Cæterum tamen si cognitionem intuitiuam, & immediatam rei, eamque, non per alienas species, & imagines, sed per propriam attingentem haud esse præscisiam ex parte obiecti tueantur Vasquez 1. part. quæst. 22. art. 8. disput. 48. cap. 2. & quæst. 28. art. 2. disp. 1. 7. cap. 2. Caietanus 2. 2. q. 2. art. 8. Capreolus in 1. distinct. 8. quæst. 4. art. 3. Sotus

in 4. distinct. 48. quæst. 3. art. 3. & multi alij Theologi apud Fasolum 1. part. quæst. 12. art. 8. num. 3. Cate- rum contrarium verius est, idque tenent Molina 1. part. quæst. 12. art. 8. disp. 3. Suarez 1. part. lib. 2. de at- tributis cap. 24. num. 3. Salas tom. 1. in 1.2. q. 3. tract. 2. disp. 3. sect. 9. Hurtadus in præsentī, & subti- lis Doctor cum affectis passim.

108 Ad primam rationem contrariam respondeo, co- gnitionem vniuersalem, & abstractiuam idcirco non præscindere inuicem plures res, in quas fertur, quoniam eas confundit: cognitionem ergo intuiti- uam, & indiuidualem, quia talis est, hoc solum vendicare, vt non confundat obiectum suum cum alio à se realiter distincto, sed potius illud præscin- dat ab omni realiter non ipso: hoc autem cur obesse possit, quominus vnam rei formalitatem ratione se- pararet ab alia? Vel aliter: cognitio vniuersalis, & abstractiua res realiter distinctas, quamuis non præscindat inuicem, at rationem quandam cun- ctis communem, & identificatam ab eis obiectiue præscindit: ex illa ergo ad cognitionem intuitiuam & indiuidualem, si licet argumentari, magis est, vt etiam hæc posterior sit ex parte obiecti præsci- sua.

109 Ad secundam rationem contrariam dicendum est, haud esse sermonem Ioann. cap. 14. de visione intuitiua, & clara personarum, nec consequenter concludi, has intuitiue cognititas non posse obiecti- ue præscindi: Siquidem inibi supposuit Christus se à discipulis suis videri, & redarguit eos, quod pa- trem nondum cognoscerent, quem tamen se viso necessum erat videri; *qui videt*, inquit, *me, videt & patrem*: At nondum eius diuinitatem, eiusve personalitatem infinitam intuitiue videbant: haud ergo locutus fuit de huiusmodi visione: alioqui posset ei re pondere Philippus pro se, ac pro cæteris: deitatem tuam hucusque mentis nostræ oculis haud vidimus, solamque humanitatem à te assumptam corporeis luminibus cognouimus: quid ergo demi- raris, si patrem tibi consubstantialem, vniuersque nature diuinæ nondum clarè conspexerimus?

110 Quocirca, vel sensus eius loci est, Christum Phi- lippo petenti visionem aliquam corpoream patris, eiusque, sub aliqua externa figura ignis, aut alte- rius rei, aspectum, respondisse, humanitatem suam cunctis manifestam apparere; adeoque non minus patrem sibi consubstantialem, quam se in ea me- diate quodammodo conspici: iuxta hanc autem in- terpretationem, quæ est Cyrilli lib. 9. in Ioann. c. 37. Tertulliani lib. contra Praxeam cap. 24. Chrysostomi homil. 73. in Ioann. non tam cognitio intuitiua, & immediata vnius personæ nequit eam ab alia ob- iectiue præscindere, quam cognitio cuiusvis ea- rum mediata, & aliena ambas complectitur: quod nobis quid obstat? vel eius loci intellectus est, Phi- lippo postulanti cognitionem spiritualem abstra- ctiuam Patris, quis nimirum esset, respondisse Chri- stum, ita se cognito personam patris haud posse ig- norari: secundum quam expositionem, quæ est Au- gustini tractatu 10. in Ioan. & epist. 112. cap. 6. non cognitioni intuitiue personarum, inadæquate utique negatur vis eas præscindendi obiectiue, sed cognitioni earum abstractiue suapte genio adæqua- ta, & perfecta, quæ talis est: at hoc etiam quid no- bis obest, quidvè aduersariis prodest?

111 Octauum, & postremum argumentum. Ed ma- gis intellectus præscindit, quò plura vno conceptu cognoscit: hac enim ratione cognitio entis est ma- gis præsciua, quam cognitio substantiæ, & hæc, quam cognitio viuētis, & sic facto descensu per

reliquos gradus: virtus ergo præsciua intellectus non exercetur diuidendo, quod est omnino vnum, sicut Deus, sed confundendo ea, quæ sunt plura, quantum colligere licet ex vi obiectiue præsci- dendo, quam venamur ratione naturali: quidquid ergo sit de rebus creatis, at certè in creatore nullum habet locum obiectiua præscisio.

112 Respondeo tamen, & satis ex facili, haud sem- per nos præscindere ex parte obiecti confundendo plura, sed non rarè rem in singulari cognoscendo, vt v. g. cum hoc animal dignoscimus dubij, num sit rationale, vel irrationale: huic autem cogno- scendi modo sunt in nobis innumeri similes: nihil ergo prohibet, quominus Deum summè vnum, & singularem, ac velut talem à nobis cognitum, in plures tamen formalitates ex parte obiecti partia- mur, ac dispescamus. Adhuc, tum hoc argumentum, tum etiam alia aduersariorum instari, meoque iu- dicio manifestè in ea præscisione, quam ex parte modi, ac formalem appellant.

SCAPVT XI.

An fiat vniuersale per operationem in- tellectus agentis.

113 VIdimus hæcenus, vt fiat vniuersale per obiecti- uam præscisionem rationis communis à suis inferioribus: Reliquum est, vt inquiramus, quænam operatio intellectus, tum ita præscindat, tum vniuer- sale efficiat: ita enim nihil deerit ad plenam, ac per- fectam notitiam modi illius, quo mens nostra mo- litur vniuersale. Ordior autè ab operatione intel- lectus agentis, eius nimirum, cuius est proprium spe- cies impressas à phantasmatibus abstrahere. Prima ergo sententia est, omnem talis intellectus operatio- nem, omnemve speciem ei à phantasia impressam, vniuersalem esse formam. Ita plures Thomistæ apud P. Suarez disp. 6. metaph. sect. 6. & P. Bartholomæum Amicum tract. 6. log. quæst. 6. dub. 6. Fundamentum eorum est, quia vniuersale fit per abstractionem, vt fatentur omnes: at intellectus agens prout talis, est abstractiuius: vniuersum ergo, quatenus agens, est vni- uersalis effectiuius. Secundum sic habet: Obiectum in phantasmate est singulare, sed intellectus agens ab- strahit speciem à phantasmate; ergo abstrahit spe- ciem, & consequenter naturam in specie repræsen- tatam à singularitate, atque adeo naturam reddit vniuersalem.

114 Secunda sent. est Scotistarū, qui vniuersale per nullā operationem intellectus agentis fieri censent. Eorum fundamentum est, quia intellectus agēs, quā talis est, non repræsentat formaliter obiectū: ergo illud vniuer- sale non constituit: consequentia probatur, quoniam aliās vniuersale fieret per habitum intellectualem, qui obiectum formaliter non repræsentat, sed potius eius formalem repræsentationem producit: antee- dens perspicuum est, quia species impressa in eo ab expressa distinguitur, quod hæc sit formalis repræ- sentatio obiecti, illa vero solum virtualis repræsen- tatio, seu virtus repræsentationis formalis productiua. Thomistæ autem, dum speciem impressam formalem repræsentationem habitualement vocant, eo ipso ter- minos inimicos, & cōtradictorios iungunt inuicem.

115 Media sententia mihi probatur: censeo enim per aliquam operationem intellectus agentis, siue per aliquam speciem impressam, eam videricet, quæ est naturæ communis repræsentatiua vniuersale fieri,

non

non tamen per omnem, & quâlibet. Prima pars suadetur: species aliqua impressa naturam communem virtualiter repræsentat: at species ita repræsentans vniuersale efficit: erga, &c. maior probatur, quia species expressa proportionatur vt sic dixerim, speciei impressæ, à qua proficiscitur: sed species expressa repræsentat formaliter naturam communem: ergo & species impressa virtualiter. Minor argumenti prima, & principalis probatur primò ad homines, quoniam species illa impressa obiectiue præscindit naturam communem ab inferioribus: natura autem ita repræsentata cum multiplicitate reali coniunctam habet vnitatem præcisionis, quam ad vniuersale sufficere plerique aduersarij autumant: secundò, quia, quominus expressa est aliqua cognitio, seu repræsentatio formalis naturæ communis, eo magis vniuersali deseruit, vt pote magis confusa: ergò repræsentatio naturæ communis nullo modo expressa, sed omnino impressa vniuersali à fortiori, vt aiunt, deseruit: consequentia est perspicua, probatur antecedens, nam, quò minus expressa, & confusa est aliqua repræsentatio, eo magis inferiora confundit, & adunat, igitur eo magis deseruit ad vniuersale, cuius forma est vnitas, & confusio: tertio, quia species impressa naturæ communis ei vnitatem aliquam formalem, licet impropriad tribuit: at eiusmodi vnitas ad vniuersale sufficit omnium ferme consensu: ergo, &c. maior suadetur, quia species impressa naturæ communis obiectum fundamentaliter vnum respicit, igitur ab eo vnitatem aliquam formalem vendicat, quam in illud refundat: quartò demum, quia species illa impressa est vniuersalis in repræsentando, vt constat ex materia de Angelis, vbi diuisio specierum in vniuersales, & singulares, perquam est solemnis: eam igitur vniuersaliter in obiectum reiecit, sicut ad vniuersale in essendo oportet: aliàs species expressa in repræsentando vniuersalis vniuersaliter suam in obiectum non remitteret.

116 Secunda pars nostræ sententiæ suadetur, quia intellectus agens abstrahit à phantasmatis speciem singularem, seu naturæ singularis repræsentatiuam: at hæc vniuersale non constituit, vt compertum est: ergo per aliquam operationem intellectus agentis nequaquam efficitur vniuersale: maior probatur, quoniam, vt rectè Scotus philosophatur, intellectus agens non semper abstrahit speciem impressam ab individuali repræsentatione phantasmatis, cum qua species abstracta nonnunquam conuenit, sed interdum à sola materiali entitate phantasmatis. Nec video sane, cur species impressa non minus, quam expressa res singulares, quatenus tales intellectui non repræsentent.

117 Ad rationes Thomisticas, & Scotisticas ex dictis constat: nam repræsentationem formalem ad vniuersale non requiri, & habitum communium cognitionum elicitiuum vniuersale constituere: & non omnem abstractionem vniuersali sufficere, & speciem impressam à natura singulari haud semper abstrahi, esto ab eius phantasmate abstrahatur nunc nunc explicuimus.

CAPVT XII.

An fiat vniuersale per operationem intellectus agentis?

118 **T**homistæ communiter censent vniuersale fieri per operationem intellectus agentis, eo quod

forma constitutiua vniuersalis, non tam sit ipsa cognitio, quæ intellectui verè inhaeret, quam relatio quædam commentitia, quæ à cognitione in obiectum refunditur. Mouetur primò, quia vnitas cognitionis est singularis: ergò obiectum vniuersaliter vnum seipsa reddere nequit, sicut è conuerso vnitas vniuersalis obiectum singulariter vnum reddere non valet. Secundò, quoniam species humana v. g. & species angelica sunt in ratione speciei omnino similes, ac specie minimè differunt: atqui complexum ex Angelo, & eius cognitione confusa, & complexum etiam hominis, & cognitionis confusa, per quam repræsentatur non sunt omnino similia, nec specie conueniunt, sed potius differunt: ergo species illa, non in præfatis complexionibus, sed in relationibus refluus consistunt: maior videtur perspicua: minor suadetur, quia singulæ partes earum complexionum inter se comparatæ specificè differunt, videlicet, homo, & Angelus, & cognitio vnus, ac cognitio alterius: ipsa igitur complexa omnino dissimilia, ac specie diuersa sunt, cum similitudo aut dissimilitudo totius à partium similitudine, aut dissimilitudine proficiscatur, vt à posteriori manifestum.

Verùm relationes has ab actibus in obiecta refluas & vniuersales, aut alterius artificij logici constitutiuas lib. 2. dialecticæ tract. 1. cap. 5. & sequentibus satis, superque reieciimus: & ne rationes ibi positæ repetamus, Thomistas S. Thomæ hac in re dissentire, ac refragari vno, aut altero eius testimonio comprobemus. Opusculo igitur 56. antè medium inquit *est itaque vniuersa e vnum vnitatis cognitionis*: at non foret vnum vnitatis cognitionis, sed relationis fictitiæ ex ea resultantis, modò eam admitteret. Et opusculo 55. sub initium ait: *rangitur in hoc duplex esse vniuersalis, vnum secundum quod est in rebus, aliud secundum quod est in anima*: Quod si relationes illas refluas vniuersalis constitutiuas S. Doctor admitteret, sanè vniuersale nullo esse in anima formaliter haberet, siquidem ea relationes sunt extrà animam.

Ad primam rationem contrariam respondeo. Sicut eadem re ipsa bonitas moralis actum voluntatis intrinsecè bonum, & eius obiectum extrinsecè bonum denominat; ita eadem vnitas actus intellectus confusi actum intrinsecè, & singulariter vnum, atque obiectum extrinsecè, & vniuersaliter vnum efficit, ac respectu vnus est vnitas singularis, & comparatione alterius vnitas vniuersalis. Aut paulo aliter: actus confusus naturam communem ab inferioribus præscindens, cum realiter idem sit, ac tantum virtualiter multiplex, duplicem effectum formalem cohibet, videlicet vnus singulariter, & vnus vniuersaliter: quorum priorem sibi, & posteriorem obiecto tribuit, nimirum, quia ipse actus prioris, & non posterioris capax est, & è conuerso obiectum posteriori, non verò priori obnoxium.

Ad secundam rationem contrariam respondeo, species illas quæ tales omnino similes non esse, nec magis ab iis abstrahi posse rationem communem speciei, in quâ specificè conueniant, quam à lydere pisce, & animali latrabili ratio canis abstrahitur. Quod contra Thomistas, & non paucos etiam ex nostris absurdum non esse, hunc in modum suadeo: si species angelica, & humana in ratione speciei conuenirent, & species vt sic, quod aiunt, ab eis abstrahi posset, species ita abstracta esset, & non esset species: esset quidem species, sicut homo in communi verè est homo: non esset species, quia de pluribus

pluribus speciebus prædicaretur, unde, non species, sed genus foret; sicut eadem de causa animal haud species est, sed genus. Rursus secundo: duæ species faciunt indiuidua sub eis contenta specie differre: ergo à fortiori ipsæ species specie differunt, & non conueniunt, quemadmodum, quia anima rationalis, & irrationalis hominem, & belluam differre faciunt ipsæ inter se tantumdem dissident. Tertio, & fermè recidit in idem: prædictæ species seipsis differunt; ipsæ autem sunt species: ergo specie differunt.

122 Verisimilius nonnulli arbitrati sunt, vniuersale fieri per operationem intellectus fingentis, eo, quod videatur esse idolum quoddam mente confectum, & animal v. g. in communi, non tam esse verum animal, quam animal imaginarium, ad modum, quo architectus domum fabricaturus paruam quandam, ac fictitiā ob oculos mentis sibi proponit. Huius sententia iam olim meminere Okamus, & Gabriel in 1. dist. 2. quæst. 8. & Gregorius dist. 3. quæst. 1. art. 2. tamen in ea haud omnino conquiescant: eam postea sequuti sunt aliqui neoterici apud P. Arriagam disput. 6. logic. sect. 1. & P. Hurtad. disput. 5. metaph. sect. 11.

123 Porro suaderi solet primo hunc in modum: Cognitio abstractiua Dei non habet pro obiecto verum Deum, sed fictum, & quoddam idolum, & imaginem Dei, non ex malitia, vt aiunt sed ex tenuitate nostri intellectus, & malignitate lucis, qua nobis in hac vita Deus apparet: similiter ergo cum animal in communi per species abstractiuas ab inferioribus relictas concipimus, & vniuersale effecimus, non verum animal, sed animal fictitium, & animalis idolum mente efformamus: consequentia videtur esse in aperto: probatur antecedens, quia cognitio siue species expressa proportionatur speciei impressæ, sed species impressa abstractiua Dei non est propria, sed aliena, ac proinde, non ipsum Deum, sed eius idolum quoddam repræsentat; idem ergo refert species expressa, & cognitio abstractiua, quæ per speciem impressam producit.

124 Secundo suaderi potest eadem opinio auctoritate Clementis Alexandrini lib. 8. Strom. vbi sic inquit: in voce iria versantur, nempe, & nomina, quæ sunt signa eorum, quæ anima cogitantur principaliter per consequentiam etiam subiectorum: Secundo cogitata, quæ res cogitatas referunt, & exprimunt, unde sunt omnibus eadem cogitata, propterea, quod ex rebus subiectis eadem forma, & typus ingeneretur omnibus; non itidem etiam nomina propter diuersos sermones: tertium autem sunt res subiectæ, ex quibus nobis imprimuntur cogitata. Ecce distinguit Clemens à rebus abstractiue cognitis illarum idola, eaque vocat cogitata res cogitatas referentia, atque exprimentia, necnon etiā formas, ac typos. Adici potest præclara quædā auctoritas Aug. lib. de vera religione c. 34. vbi sic ait: si una Roma est, quam circa Tyberim, nescio quis Romulus dicitur condidisse, falsa est ista, quam cogitans fingit: non enim est ipsa, nec ibi sum modo, nam quid ibi agatur, modo utique scirem. Si unus est sol, falsus est iste, quem cogitans fingit, nam ille curricula sua certis locis, & temporibus peragit, istum vero ego vbi volo, & quando volo constituo si unus est ille amicus meus, falsus est iste, quem cogitans fingit, nam ille vbi sit nescio, iste ibi fingitur vbi volo. Ego ipse certè unus sum, & hoc loco esse sentio corpus meum, & tamen figmento cogitationis pergo quolibet, & loquor cum quolibet. Nihil his adduci potest pro contraria sententia verisimilius. Eodem etiam faciunt Augustini verba in lib. de quant. animæ c. 24.

Natura animæ inuisibilis est, ideo inuisibiliter in corpore manet, & de corpore inuisibiliter egreditur: per corpus corpora videt, sicut calum, & terram, & quæ in eis conspicua sunt oculis nostris: Spiritu autem corporis similitudines intuetur. En etiam iuxta Augustinum anima nostra res vilas in seipsis intuetur: quæ autem ab ea videri non possunt, has abstractiue cognoscit, non in seipsis quidem, sed in earum similitudinibus, & idolis.

Præterea idem sentire videntur Anselmus in monol. cap. 31. cum enim, inquiens, cogito notum mihi hominem absentem, formatur acies cogitationis meæ in talem imaginem eius, qualem illum per visum oculorum in memoriam attraxi. B. Thomas lib. 4. contra gentes cap. 11. oportet, quod in homine intelligente seipsum verbum interius conceptum non sit homo verus naturale esse hominis habens, sed sit homo intellectus: Aristoteles de memoria, & reminiscencia cap. 2. Qui ergo rei absenti memoriam replicare possumus? Liceret enim rem absentem oculis cernere, & auribus accipere, ita sit, vt in animalis, quod tabella expictum est, hic enim tum animal penicillo expressum, tum imago habetur. Sic phantasma in nobis se habere arbitrari debemus; separatim vt spectrum, aut phantasma esse; quatenus ad aliud refertur, imaginem reddi & ad memoriam accommodari. Itaque, cum huius natura sentientem mouet animam, quoad separatim est, eatenus illius sensu anima afficitur, & quasi notio, aut phantasma subire videtur: quod si ab alio emanet, quasi imaginem homo contemplatur, & Coriscum non conspicitur, tanquam Coriscum spectat. Ex quo testimonio, & duobus superioribus sic arguo: quoties res velut absens, & abstractiue cognoscitur, non ipsa sed quædam imago, & fictio concipitur, vt docent luculenter Anselmus, Thomas, & Arist. adductis locis: at ita, & non aliter solet à nobis cognosci animal v. g. & quæuis alia similis ratio: obiectum igitur immediatum cognitionis confusæ, & vniuersalis, & quod perinde est, ipsum vniuersale obiectum, haud est iuxta eos res vera, sed eius similitudo, & idolum quoddam fictitium. Et quidem tamen Anselmus, Thomas, & Aristot. sermonem habeant de sola re singulari, nihil refert: nam si singulare absens, & abstractiue cognitum non in se, sed in idolo apparet, quidni idem de vniuersali dicendum sit?

126 Tertio denique probari potest eadem sententia: nam vniuersalia, aut sunt res secundum se tantum, & penes id, quod suaapte natura, & genio sibi vendicant, ac extrinsecus non emendicant; & hoc nequaquam sustineri potest, vt conuincunt argumenta, quibus supra vsi sumus aduersus Platonicos, & Scotistas, cum esset sermo semel, & iterum de vniuersali à parte rei: aut sunt res prout ab intellectu confusæ, sed tamen verè cognitæ: & hoc falsum esse videntur ostendere, quæ produximus argumenta tractatu præsentis cap. primo, quin etiam ea, si quid valent, hoc efficiunt, nullum dari verum vniuersale, siue à parte rei, siue per intellectum, ac proinde quoduis esse fictitium, & idolum aliquod imaginarium.

127 Contra tamen sic argumentor; quia iuxta hanc sententiam, nihil singulare esset, & quidquid est in rebus, vniuersale foret, quod tamen manifestè falsum. Sequela probatur: ideo obiectum illud commentitium siue idolum est vniuersale, quia est in pluribus, non per identitatem veram (quo enim pacto idolum fictitium animalis cum veris animalibus identificari potest?) sed meram similitudinem. At à fortiori, vt aiunt, Petrus v. g. est per similitudinem

dinem in quouis homine, cum sit similior reliquis hominibus, quam idolum hominis in communi. Petrus ergo, & quoduis aliud indiuiduum erit vniversale. Deinde, esto, animal per species alienas cognoscatur, adhuc immediate, & non in idolo poterit cognosci: siquidem in hac propositione, *animal est viuens sensibile*: id immediate, & formaliter cognoscimus, de quo viuens sensibile affirmamus, cum affirmatio cognitio sit, at non affirmamus, nec abque falsitate affirmare possumus idolum viuents sensibilis de idolo animalis, cum alterum absque altero reperiatur haud raro, ac proinde distinguantur ambo: sicut enim formalis imago animalis, & viuents sensibilis, siue cognitiones vtriusque sunt separabiles, ac distinctae, non est cur idem de imagine obiectiua, & idolo vtriusque negetur.

127 Præterea Deum, à quo argumentum sumunt aduersarij, immediate cognosci, in hunc modum ostendo. Id immediate, & formaliter concipimus, de quo verè prædicamus esse æternum, immensum, trinum, & vnum, & omni ex parte infinitè perfectum: quod enim latet, & ignoratur, de eo nihil prædicari potest, vt experientia testatur: ast ea non prædicamus de idolo illo fictitio Dei, quod, ne entis creati finitam, & limitatam perfectionem assequitur quando igitur Deum immortalem, immensum, &c. abstractiue cognoscimus, ipsum immediate, & non aliquid eius simulachrum, aut imaginem obiectiuam concipimus. Rursus entia rationis, & negationes cognoscuntur per species alienas, videlicet entium realium, in ordine ad quæ explicantur, de quo vberius in metaph. idolum ergo illud confictum per species cognoscitur alienas: at iuxta aduersarios immediate cognoscitur: Deus igitur quantumuis per species alienas cognitus, adhuc immediate cognoscitur. Vterius ad homines: si Deum immediate non cognoscimus per cognitionem abstractiuam, sed idolum ab illo distinctum, certè non est intra latitudinem obiecti naturaliter cognoscibilis ab intellectu creato: hic ergo non poterit diuinitus euehi ad claram, & immediatam Dei visionem, de sententia aduersariorum, quippe qui obeandem rationem exstiment, non posse oculum corporeum ad Dei intuitionem supernaturaliter eleuari. Tandem species aliena, qua Deum in hac vita cognoscimus, non est aliena ex parte obiecti, quod representat, sed solum ex parte principij, à quo prouenit: quare Deum cognosci per species alienas, est eum percipi per species haustas à rebus corporeis, & sensibilibus: quò fit, vt, cum Deum ita cognoscimus, intellectus noster circa res sensui subiectas vnà versetur.

128 Atque hinc constat ad primum aduersariorum argumentum. Ad secundum à multiplici petito authoritate respondeo, in primis Clementem Alexandrinum haud habere sermonem de idolo obiectiuo, & fictitio, quasi hoc sit obiectum intellectus nostri, quoties abstractiue cognoscit, & ita cognoscendo vniversale efficit, sed de solo formali, & vero, scilicet cognitione ipsa nostra. Namque idolum, quo de loquitur, iuxta ipsum nobis ingeneratur, & imprimatur: hoc autem solius cognitionis est proprium, non verò obiecti vllius extrarij, ac multominus fictitij, quod, vt generari, & produci, sic etiam ingenerari non sustinet. Deinde tamen idolum illud, seu typus, de quo Clemens, ab eo appelletur cogitatum, haud propterea sequitur, illud esse obiectiuum, & non formale, & in ipsa cognitione situm: siquidem cognitio nostra vocatur conceptus, & tamen non concipitur, sed est id, quo mens nostra concipit: similiter ergò

vocari poterit cogitatum, vtique vt quo, licet non sit obiectum fictum, aut id, quod à nobis cogitatur, sed ipsa duntaxat cogitatio.

Quod attinet ad Augustinum; primum eius testimonium hoc tantum conuincit, rebus à nobis confusè, & abstractiue cognitis plura affigi, non sua, sed aliena, haud tamen semper, sed aliquando: quotiescunque igitur non interuenit eiusmodi fictio, vniversalia nequaquam erunt idola commentitia. Rursus, licet demus quodcumque cognoscuntur à nobis res abstractiue, & confusè errabundam illam applicationem affectionum alienarum esse necessariam, non propterea fit vniversalia esse idola ficta, & entia rationis chimerica: etenim si Petrum apprehendam, vt album, quin sit talis, eum nihilominus in se, & immediate cognoscam, non verò in imagine aliqua chimerica, & ente rationis fictitio, siquidem error meus tunc non erit circa eius essentiam, vel prædicata quidditatiua, sed circa quoddam eius accidens: similiter ergo censendum est de vniversalibus, vt vt circa eorum accidentia semper ludificetur intellectus. Secundum Augustini testimonium multò minus vrget. Nam tamen vltro permittamus eum nomine similitudinum siue formarum intelligere idola illa obiectiua, & fictitia, ea certè haud semper exigit ad cognitionem etiam abstractiuam, qua videlicet res absentes, ac sensibus corporeis minime obiectas percipimus: siquidem post verba ex illo allegata, mox subiungit hæc: *sed intellectus eas, quæ nec corpora, nec corporum formas habent conspici, sicuti est iustitia, & sapientia, & velut ipsa mens, & omnis anima affectio bona, ista tria genera visionum manifesta sunt: primum corporale, quo per corporis sensus corporalia sentiuntur: secundum spirituale, quo corporum similitudines spiritus, non mente cernuntur: tertium intellectuale, quo illa res, quæ nec corpora, nec corporum formas habent conspiciuntur*. Aliqua ergò vniversalia penes Augustinum haud erunt necessariò in idolis, ac similitudinibus obiectiuis sita. Profecto sapientia, iustitia, affectio bona vniversalis rationem obtinent: at eas sine formis, & imaginibus intermediis à nobis cognosci, ab eisque consequenter distinguere edocet.

130 Secundò, & absolute dicendum est, Augustinum eò loci intelligere per similitudines corporum corpora ipsa, non quatenus præsentia, & existentia, sed prout à nobis cogitata, & expressa: quasi dicat, animam nostram prout corpora ipsa in seipsis existentibus, & realiter præsentibus cognoscit, appellandum esse sensum, prout verò corpora absentia, nec nisi intentionaliter præsentia, solasque corporum existentium, & verè præsentium similitudines, vocandum esse spiritum, prout denique res omninò incorporeas, & ab omni materiæ concretionem seiunctas, nuncupandum esse intellectum. Quod autem corpus omne prout abstractiue cognitum vocetur ab Augustino corporis similitudo, mirum nulli debet accidere.

131 Primò, quia cogitatum, cum soli videatur obiecto conuenire, tamen de actu cogitante quandoque dicitur, vt visum est in Clementis testimonio paulò supra allegato: igitur è contrario similitudo intentionalis; etsi videatur esse sola cognitio, rei tamen cognitæ interdum poterit accommodari: secundò, quia verbum est similitudo rei iuxta omnes: at illud de re cognita dici consuevit, vt patet, vel ex eo Exodi 9. *cras faciet Dominus verbum istud*. Tertid, quia visio abstractiua vtique in scripturis sumi solet pro re visa, ergò & similitudo intentionalis, quippe quæ, vel est à visione illa indistincta, vel certè, cuius, & talis

talis visionis par est ratio, quod ad præsens attinet: eiusmodi autem vsus visionis in sacra pagina constat: nam Ezechiel. 1. 1. dicitur; *Aperti sunt cali, & vidi visiones*, & Isayæ 6. 9. *Idete visionem, & nolite cognoscere*, ac Ioclis 2. 28. *Iuuenes vestri visiones videbunt*. Quartò denique à priori: res abstractiue, & in absentia sua representata ita nobis apparet, atque quando præsentem eam cernimus: quamobrem priori modo cognita non differt à seipsa posteriori modo usurpata: quid ergò mirum, si late vocetur similitudo sui provt præsentis, & coram existentis, ac cognita, tametsi rigorosè non possit obtinere nomen similitudinis, cum hæc distinctionem postulet extremorum & nulli rei respectu sui possit competere. Hinc respondeo ad Anselmum, Thomam, & Aristotelem, similitudinem, qua de loquuntur, esse iuxta eos rem ipsam, quatenus abstractiue cognitam, non verò idolum vllum commentitium à cognitione realiter distinctum.

232

Ad tertium argumentum respondeo, vniuersalia esse res provt confusè cognitæ, & ad vnitatem extrinsecè redactas. Quamuis autem probari soleat, nullum dari verum vniuersale, siue per cognitionem confusam, siue vllò alio modo, ac proinde quoduis esse idolum fictitium, & ens rationis obiectiuium; ex hoc nimirum, quod vniuersale, quin sit Deus, nullo tamen certo temporis, aut loci spatio definiatur, quod item vnum, & idem existens identificetur rebus realiter distinctis, videlicet singularibus, de quibus prædicatur, adeoque efficiat, vt quæ sunt eadem vni tertio, non sint idem inter se; quod denique, cum sit productum, & creatum, minimè tamen sit singulare; quæ quidem repugnantia, & implicationes eius propriæ, haud videntur conuenire posse enti reali, haud, nisi enti rationis, & idolo cuidam fictitio: Caterùm hæc omnes difficultates citato cap. 1. huiusmet tractatus abunde manent solutæ.

CAPVT XIII.

Per quam operationem intellectus passibilis fiat vniuersale?

233

Intellectus provt simul cum specie ei impressa, est productiuus cognitionis dicitur passibilis, seu passius speciei impressæ, necnon possibilis, seu potens producere speciem expressam, siue cognitionem; aut, si mauis, est proxima eius possibilitas: quamobrem operatio intellectus passibilis, aut possibilis cum cognitione, ac specie expressa in idem incidit. Assero ergo primò; vniuersale fit per notitiam abstractiuam: Ita B. Thomas 1. part. q. 16. art. 7. ad 2. & quæst. 58. art. 1. ad 1. Durandus in 1. distinct. 3. quæst. 5. ad 2. & in 2. distinct. 3. quæst. 7. Cardinalis Tolercus quæst. 2. vniuersalium, Suarez lib. 4. de an. cap. 3. dub. 5. num. 25. Hurtadus disp. 5. met. sect. 8. Arriaga disp. 6. log. sect. 8. Conimb. de vniuers. quæst. 4. Vallius ibid. cap. 9. Assertio probatur: Cum hominem v. g. concipio abstrahendo ab indiuiduis, & à relatione, ac aptitudine, quam habet vt iis in sit, deque iis prædicetur, illum concipio per notitiam abstractiuam: ast eiusmodi hominis conceptio eum vniuersalem efficit: ergo, &c. Maior est extrà dubium: minor suadet, quoniam ea cognitio homines confundit omnes, eisque tribuit vnitatem, si qua alia eos confundit, & adunat: deinde homines ita cogniti plures à parte rei sunt:

ea igitur notitia vnum in multis, ac proinde vniuersale efficit.

234

Dices tamen: Notitia vniuersalis constitutiuua illud ad inferiora refert: ast notitia abstractiuua vniuersale ad inferiora, à quibus præscindit, referre haud sustinet: ergo. Maior probatur, quia vniuersale esse vnum aptum inesse multis, est referri ad multa inferiora: sed notitia effectiuua vniuersalis facit illud esse vnum aptum inesse multis: facit ergo illud referri ad inferiora, seu, quod perinde est, illud refert ad inferiora. Respondeo: aptitudo essendi in multis vniuersalis propria non est necessaria, quasi actualis, vel iuxta phrasim prædicamentalis, qua videlicet cognitio vniuersalis illud ad inferiora actu refert, siue illud esse in inferioribus formaliter iudicet, & apprehendat; sed potest esse veluti potentialis, vel, vt loquuntur alij, transcendentalis, aut secundum dici, qua nimirum per vltiorem cognitionem, quæ superuenire possit, ad plura actu refert, deque iis prædicari valeat. Priorem autem relationem vniuersale à notitia abstractiuua minime sortitur, quod solum probat argumentum: at ab ea vendicat posteriorem, quam certè ad vniuersale insufficientem esse, haudquaquam id argumenti conuincit.

235

Assero secundò: vniuersale fit per notitiam comparatiuam: Ita B. Thom. 1. de interpret. lect. 10. Suarez de an. lib. & cap. supra citatis num. 26. Soncin. 5. met. quæst. 27. conclus. 2. & 10. met. quæst. 15. Canariensis 1. part. quæst. 28. art. 1. fol. 41. Niphus 7. met. quæst. 17. conclus. 1. Hispalensis in 1. distinct. 35. quæst. 2. art. 4. ad 1. Hurtadus vbi supra. Rub. quæst. 6. vniuersal. Caiet. de ent. & essent. cap. 4. quæst. 7. Suellán. lib. 7. metaph. disput. 17. Scotus etiam 7. met. quæst. 11. Antonius Andraas quæst. 16. & communiter eius nationis alij. Assertio probatur. Cum intellectus considerat hominem prius abstractiue conceptum esse vnum aptum esse in multis, eum notitia comparatiua cognoscit: ast ea consideratio hominem efficit vniuersalem: ergo, &c. Maior verti nequit in controuersiam: Minor probatur: cum intellectus res distinctas velut distinctas cognoscit, eas ratione distinguit: quo pacto, cum Deum distinctum esse à creaturis apprehendimus, aut iudicamus, eum à creaturis ratione distinguimus, ac secernimus: intellectus igitur cum plura, quæ ratione vnum sunt, vnum esse, & è diuerso quod ita vnum est, multiplex esse, siue in multis reperiri, per notitiam comparatiuam concipit, certè obiectum multiplex ratione vnum efficit, sicut ad vniuersale oportet: cur enim cognitio distinctionis præsuppositæ ratione distinguat, & cognitio vnitatis similiter præsuppositæ ratione non vniat?

236

Dices tamen: Cognitio vniuersalis constitutiuua à multiplicitate præscindere debet, vt superius haud semel asseruimus: ast notitia comparatiua vniuersalis ad inferiora ita non præscindit: ergo, &c. Respondeo, maiorem esse veram de cognitione, quæ in vnitatem merè fundamentalem feratur, non verò de cognitione, quæ multiplex obiectum esse formaliter vnum concipiat, quæ in obiectum formaliter vnum feratur: vt ex ratione nostræ liquet assertionis. [Secundo dices: Nostra cognitio comparatiua, quia cognoscit hominem esse vnum in multis, talem eum, adeoque vniuersalem efficit: Deus ergò similem de homine, & aliis obiectis cognitionem habens eodem ex titulo vniuersalia faciet non pauca. Concedo reflexè, nego verò directè. Sic distinguit Deus ratione, non directè, siue confusè, sed tamen reflexè, cognoscendo videlicet distinctionem

distinctionem à nobis factam, vel certe rebus ipsis insitam. Aut responderi potest, negata conuenientia, fortassis enim, ut cognitio aliqua obiectum multiplex velut formaliter vnum concipiens illud vniuersale denominet, opus est, ut ea sit confusa, & obscura: omnis autem obscuritas, & confusio procul est à quouis diuinæ mentis actu: nullusque proinde obiectum vniuersale reddet, ut ut formalem eius unitatem percipiat.

137

Assero tertio. Nec per actum formaliter copulatiuum, qualis est hic, *omnis homo*, nec per actum formaliter disiunctiui cuiusmodi est hic, *aliquis homo*, potest fieri vniuersale. Assertio plerisque placitura hunc in modum suadet. Ad vniuersale opus est, ut possit prædicari de pluribus inferioribus, tam collectiue, quam diuisiue sumptis: at per actum formaliter copulatiuum homo v.g. de pluribus collectiue tantum, & per actum formaliter disiunctiui de pluribus diuisiue solum enunciari potest, ut compertum est, haud enim verè dixeris Petrus, vel Paulus, vel Ignatius, &c. est omnis homo, sed potius est aliquis homo: haud etiam Petrus, & Paulus, & Ignatius, &c. est aliquis homo, sed potius est omnis homo: per neutram ergo prædictorum actuum fieri valet vniuersale. Maior, quæ sola eget probamento, suadet ita. In definitione vniuersalis neuter prædicandi, aut essendi modus in multis collectiue, vel in multis diuisiue determinate exprimitur: non ergo est, cur potius vnus, quam alter ad vniuersale requiratur: ergo vel vterque, vel neuter est requisitus: quando ergo alter requiritur, qualicumque demum is sit, sane vterque ad vniuersale requiretur. Deinde notitia vniuersalis constituitur à multiplicitate præscindere debet, nisi cum unitatem formalem naturæ communis reflexè cognoscit, ut nuper explicuimus: at actus formaliter copulatiui, & actus formaliter disiunctiui à multiplicitate non præscindunt, sed multa potius attingunt, aliàs quo pacto possent ea disungere, aut copulare? Et quidem per actum formaliter disiunctiui, tamen si confusum, & correspondentem his vocibus, *aliquis homo*, non verò his *Petrus, vel Paulus*, &c. nullum fieri vniuersale, per actum autem copulatiui formaliter, quamuis etiam obscurum haud posse fieri vniuersale, saltem in essendo, ac simul prædicando, censet præter alios Arriaga supra disput. 6. log. sect. 6. sub. 2.

3

Assero quartò. Probabile tamen est, per vtrumvis eorum actuum fieri posse vniuersale. Ad primam rationem contrariam earum, quæ à nobis sunt obiecta dici potest, tum omnem hominem v. g. tum etiam aliquem hominem prædicabiles esse de pluribus, & collectiue, & etiam diuisiue sumptis, non in sensu composito eorum syncategorematicum, *omnis*, & *aliquis*, at in sensu diuiso illorum: atque hoc sufficere, ut eorum altervter sit vniuersalis, & indifferens logicè: sicut ad indifferentiam physicam, & libertatem arbitrij nostri operantis actu satis est, ut operans possit nihilominus non operari in sensu diuiso operationis, nec requiritur ut in composito: cuius vberior explicatio haud est huius loci. Ad secundam rationem contrariam dicendum est, actum subiectum his vocibus, *omnis homo*, necnon eum, qui subiicitur his, *aliquis homo*, præscindere à multitudinem, saltem distinctè, ac demonstratiue sumpta, eò quod vi illorum haud possumus vnum inferiorum hominis ab alio distinguere Petrumvè, & Paulum quatenus tales, & quoad illorum proprietates characteristicas secernere inuicem: huiusmodi autem præcisionem simul cum

vtriusque actus confusione, & obscuritate sufficientem esse, ut altervter sit vniuersalis, & hanc obiectis suis denominationem impertiant. Porro hæc assertio, quod attinet ad actum copulatiui, est aliquorum recentiorum apud Arriagam, quos ipse ex parte sequitur, videlicet cum sermo est de vniuersali in essendo solum, & non in prædicando: quoad verò actum disiunctiui, est Hurtadi disp. 5. log. sect. 9. Nec verò propterea, quod sit probabile, *aliquem hominem* esse vniuersale, & non indiuiduum vagum, hoc à nobis de medio eximitur: siquidem erit in hac via, quam modo insistimus, non *aliquis homo* (ut supponimus assert. præced. utque exprimemus inferius lib. 9. tract. 4. cap. 6. quæsito 3. sed potius *Petrus, vel Paulus*, aut alia similis disiunctio clara, ac demonstratiua.

139

Assero quintò. Per actum æquiualemter copulatiuum, & per actum æquiualemter disiunctiui fit vniuersale, quidquid sit de copulatione, ac disiunctione formali. Probatur assertio. Per hunc actum, *homo est animal*, homo fit vniuersalis, ut conitatur ex dictis prima assertione: quæ potius huc applicari, quam ex professo repeti debent: at ea propositio est æquiualemter copulatiua, utpote quæ huic, *omnis homo est animal*, æquipollet: ergo per actum æquiualemter copulatiuum efficitur vniuersale: minor est perspicua ex regula illa dialectica; *propositio indefinita in materia necessaria æquiualemter copulatiua, siue distributiua*. Eadem ratione probari potest, per actum æquiualemter disiunctiui vniuersale fieri: siquidem hæc propositio *homo currit* æquipollet huic, *aliquis homo currit*, iuxta regulam illam logicam; *propositio indefinita in materia contingenti æquiualemter particulari, siue disiunctiua*.

140

Assero sextò. Vniuersale fit per actum formaliter, & æquiualemter indefinitum, & qui, nec formaliter, nec æquiualemter ratione sit copulatiui, aut disiunctiui. Suadet assertio. Per hunc actum simplicem, *homo*, v. g. fit vniuersale: at hic actus, nec est æquiualemter, nec formaliter copulatiui, aut disiunctiui: ergo, &c. Maior ex supradictis constat. Minor quoad eius vtramque partem probatur. Et in primis eam apprehensionem non esse formaliter copulatiui, aut disiunctiui, constat: quoniam apprehensio illa, *homo*, habet eundem tendendi modum formaliter in hominem obiectiui, ac hæc propositio, *Petrus est homo*, aut hæc, *homo à parte rei est multiplex*, cum vox *homo* utrobique eadem sit: sed in prima propositione homo copulatiue non attingitur, nec est formaliter omnis homo, aliqui propositio esset falsa, nec in secunda homo disiunctiue attingitur, necvè est formaliter aliquis homo, aliàs etiam propositioni falsum subesset: ille igitur actus simplex, *homo*, nec est formaliter, *omnis homo*, nec *aliquis homo*, copulatiuiusvè, aut disiunctiui: alioqui profecto, cum vtriusque propositionis, de quibus nuper, subiecto; & prædicato, penes modum tendendi nequaquam conueniret.

141

Rursus eum actum non esse æquiualemter copulatiui, aut disiunctiui, suadet: siquidem non est potior ratio, cur æquipolleat huic actui copulatiui, *omnis homo*, quam huic disiunctiui, *aliquis homo*: quare vtrique est æquipollens, vel neutri: sed non vtrique: ergo neutri, Maior est in aperto. Minor probatur: nullus actus simul æquiualemter potest quoad modum tendendi, duobus inter se oppositis: quo pacto idem iudicium nequit esse respectu vnus, & eiusdem obiecti æquiualemter assensus & dissensus: aut opponuntur inuicem in modo tendendi actus copulatiui, & disiunctiui: nequit igitur idem conceptus

ceptus noster esse æquipollenter copulatiuus, ac dis-
iunctiui. Dices, eum actum simplicem, *homo*,
æquivalere huic actui disunctiuo, *vnus homo*, vel
plures. Contra tamen sic arguo. Non est, cur potius
ei actui disunctiuo, *vnus homo*, vel *plures*, quam
huic copulatiuo *vnus homo*, & *plures*: sed huic po-
steriori non æquipollet: ergo nec priori: probatio
maioris: sicut homo verè est vnus, vel plures, ita
etiam est vnus, & plures; vnus per intelle-
ctum, & plures à parte rei, quod Recentiores nobis
aduersarij minime considerarunt: non est ergò, cur
simplex ille actus, *homo*, æquualeat huic actui dis-
iunctiuo, *vnus homo*, vel *plures*, quam huic copula-
tiuo, *vnus homo*, & *plures*.

142

Affero septimò, & postremò. Per notitiam apprehensiuam, iudicatiuam, & discursiuam fit vniuer-
sale. Huius assertionis probatio ex dictis sparsim
toto hoc cap. est colligi facilis. Per notitiam abstra-
ctiuam efficitur vniuersale, sed triplex operatio in-
tellectus hominem v. g. abstrahere, ac præscindere
potest ab inferiorum suorum multitudine, ac nu-
merositate, vt constat in hac apprehensione,
homo, in hoc iudicio, *homo est animal rationa-
le*, in hoc discursu, *homo est suapte natura risibi-
lis*, sed *risibilis est rationale*: igitur *homo est ri-
sibilis*. Rursus possumus hominem vnum forma-
liter, & extrinsecè, nihilominus reipsa, & in-
trinsecè esse quid multiplex, & in Petro, ac Paulo,
& cæteris diuersum apprehendere, iudicare, & dis-
cursu aliquo complecti: sed cognitio comparatiua
in vnitatem, & multiplicitem hominis ita profici-
cens eum vniuersalem efficit: vis ergò vniuersa-
lis effectiua tribus illis operationibus intellectus
conuenit.

TRACTATUS VI.

De aliis speciebus vniuersalitatis
intentionalis.

CAPVT I.

De vniuersalitate vocali, & sensibili.

VOB ad priorem attinet, arbitror per
actus facultatis elocutiua, siue per voces
externas vniuersale fieri. Probatur assertio:
nam vox est vniuersalis in significando, vt certo
certius: hanc igitur vniuersalitatem in obiectum
refundit, illudque vniuersale in essendo reddit, haud
secus, ac conceptus interior vniuersalis in significa-
do vniuersalitatem suam in obiectum reicit. Rursus
vox immediate significat plura, non vt plura, sed
vt positum vnum: ea igitur confundit, & adunat,
quemadmodum eadem de causa cognitio interior
illa vnit, & confundit: antecedens est perspicuum,
quia hæc vox homo significat collectionem homi-
num, vt conceptam, & cognitam conceptu respon-
dente huic voci, *homo*, vt indubitatum: est homi-
num collectio prout ita concepta, & cognita est vna,
& non plures: ea ergo vox plura vt vnum significat.
Tandem probabile est, voces etiam verè, & propriè
definire, ac diuidere, vt in loco manet ostensum:
definitio autem, & diuisio sunt vniuersalia: hæc
ergo prout à singularitatibus abstracta per voces at-

tinguntur, ac per eas adeo efficiuntur. At obiicies
Damascenum de Incarnat. cap. 2. vbi sic ait: *Commo-
nendi sunt nostri temporis dialectici, imò dialectice
heretici, qui quidem non, nisi statum vocis putant
esse vniuersales substantias*: voces ergo ab vniuersa-
li videtur excludere. Sed nihil minus: aliud enim
est, voces constituere vniuersale in essendo velut
formas, aliud esse vniuersale in essendo tanquam
subiecta eius denominationis: illud prius nos solum
contendimus: posterius autem Damascenus; tantum-
que eos impetit, qui extra voces nihil vniuersale di-
ci, aut fieri posse, existimarunt, vel certè sunt existi-
masse visi.

Quod attinet ad vniuersalitatem sensibilem, nul-
lum sensum externum, aut, quod plus est, etiam in-
ternum efficere posse vniuersale saltem ex natura
rei, & citra miraculum, docent B. Thomas 1. p.
quæst. 12. art. 3. Suarez de anima lib. 4. cap. 3. dub.
3. Fonseca 5. metaph. cap. 28. sect. 2. Idem colligi-
tur ex Gregorio in 1. dist. 3. quæst. 1. art. 2. & Agi-
dio tom. 1. de beatitud. lib. 4. quæst. 1. art. 3. & tom.
3. lib. 4. quæst. 12. art. 6. ac Valentia 1. p. disp. 1.
quæst. 12. punct. 8. Albertino quæst. 1. Theolog. ex
primo principio philosophico num. 2. Comptono
disput. 25. log. sect. 2. & 3. & Salas tom. 1. tract. 2.
disp. sect. 1. Longius progreditur P. Balthazar Tel-
lez, ac disp. 4. log. sect. 3. censet, nullum sensum ex-
ternum, interumvè etiam diuinitus posse moliri vni-
uersale. At per sensum etiam externum fieri posse
ex natura rei vniuersale, docent Hurtadus disp. 5.
metaph. sect. 12. & Arriaga disp. 6. log. sect. 7. Quod
verò attinet ad sensum internum vniuersale per il-
lum naturaliter posse cognosci, & effici, tradunt
Gervasius de ordine productionis notitiarum fol. 15.
& 16. Scaliger exercitatione 34. in Cardanum
disp. 22.

Dicendum primo censeo, nihil naturaliter fieri,
aut denominari posse vniuersale per sensum vllum
externum. Suadetur primo: quoniam ratio com-
munis albedinis v. g. non solum existens, sed etiam
existentia destituta, ac tantum possibiles comple-
ctitur: at visio externa nostrorum oculorum nequit
naturaliter attingere quiddam non existens: ergo
nec rationem communem albedinis: illam igitur
nequit abstrahere, aut vniuersalem efficere, aliàs
eam attingeret. Rursus Aristoteles 1. metaph. cap. 1.
sic fatur: *experientia est rerum singularium, ars vni-
uersalium*, at omnis sensus, saltem externa est expe-
rimentalis, ergo singularium. Ibidem etiam postea
sic habet *nullum sensum sapientiam esse existimamus,
quanquam hæc maxime propriè sunt cognationes singu-
larium*: vbi sensationes ad minimum externas asserit
esse cognitiones singularium. Idem tradit 3. de ani-
ma cap. 4. text. 7. Hæc autem testimonia Philosophi,
vt insinuat, intelligenda sunt de sensu exter-
no, quidquid sit, an sensus internus sit excipiendus
ab Aristotelica regula, an vè is ratione suæ perfe-
ctionis haud sustineat illigari obiectis duntaxat sin-
gularibus. Tum sic: sensus omnis externus iuxta
Aristotelem est ex natura rei circa naturas sin-
gulares: ergo non circa vllam vniuersalem:
hanc ergo non cognoscit, adeoque non efficit:
haud enim ea prout talis, nisi cognoscendo potest
effici.

Obiicies tamen primò. Omnis sensus externus
est circa suum obiectum formale: at cuiusvis obie-
ctum formale, ac specificatum est quiddam vni-
uersale, non verò singulare, v. g. visus color, non ve-
rò albedo, & multo minus hæc albedo: nullus igi-
tur sensus non percipit vniuersale, nullus id non
efficit.